

Vliv vrstevnické skupiny hráčů fotbalu na socializaci jedince

Kateřina Štípková

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina ŠTÍPKOVÁ**
Osobní číslo: **H08221**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Vliv skupiny vrstevníků ve fotbale na socializaci jedince**

Zásady pro vypracování:

Studium literatury a zpracování teoretických východisek (vrstevnické skupiny, sociální skupiny ve sportu, jejich vliv na socializaci jedince) pro bakalářskou práci.
Příprava výzkumu, výběr a charakteristika výzkumného vzorku.
Provedení výzkumu metodou ohniskových skupin a individuálních rozhovorů.
Zpracování a vyhodnocení výsledků výzkumu.
Přijetí odpovídajících závěrů a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HOFBAUER, B. Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5

KRAUS, B., Poláčková, V. et al. Člověk ? Prostředí ? Výchova. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2

KRAUS, B. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3

KUNÁK, S. Vybrané možnosti primární prevence negativních vplyvov na deti a mládež. Bratislava: IRIS, 2007. ISBN 978-80-89256-10-5

MIOVSKÝ, M. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada Publishing, a.s., 2006. ISBN 80-247-1362-4

SLEPIČKA, P., HOŠEK, V., HÁTLOVÁ, B. Psychologie sportu. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1290-9

VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. Eds. Sociální psychologie. 2 vyd. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, a.s., 2008. ISBN 978-80-247-1428-8

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Eva Machů, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **25. ledna 2011**

Termín odevzdání bakalářské práce: **6. května 2011**

Ve Zlíně dne 25. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 8. 4. 2011

..... *Stanislav Katočina*

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

²⁾ Vysoká škola nevydělěčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce „Vliv vrstevnické skupiny hráčů fotbalu na socializaci jedince“ se zabývá vlivy prostředí vrstevnických skupin, rodinného a lokálního prostředí na žádoucí rozvoj osobnosti jedinců. V teoretické části popisuje pojmy volný čas, funkce volného času a socializace ve vztahu k trávení volného času prostřednictvím sportu.

Praktickou část práce tvoří kvalitativní průzkumné šetření v prostředí vrstevnické skupiny chlapců, hráčů fotbalu, které analyzuje vlivy vrstevnické skupiny na proces socializace. Dále popisuje vliv vrstevnické skupiny na rozvoj osobnosti chlapců. Také se zabývá formami uspokojování psychických potřeb jednotlivých členů vrstevnické skupiny prostřednictvím účasti na fotbalových trénincích a zjišťuje vliv sociálního prostředí chlapců na volbu této volnočasové aktivity.

Výsledky práce mohou významně přispět ke zkvalitnění práce trenérů a volnočasových koordinátorů, či zlepšit atmosféru v dětských sportovních kolektivech.

Klíčová slova: volný čas, socializace, prostředí výchovy, fotbal, rodina

ABSTRACT

The bachelor essay “An influence of a child of the same age group football players on a person’s socialisation” is aimed at an influence of an environment on groups of children of the same age, a family environment and surroundings on a desirable personality development. The theoretical part describes concepts – leisure time, function of leisure time and socialisation in relation to spending leisure time by sport.

The practical part is aimed at a qualitative survey in a group of boys of the same age, football players, that analyses influences of a child of the same age group on a personality development. It is also aimed at satisfy mental needs of members of the group by their foot-

ball training and it looks into an influence of a boys' social environment on a choice this leisure time activity.

These results can importantly contribute to an improvement of trainers and leisure time activities coordinators' work or improve an ambience of children sport groups.

Keywords: leisure time, socialisation, environment of upbringing, football, family

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Evě Machů, Ph.D. za ochotu, cenné připomínky a odborné vedení práce. Také bych ráda poděkovala mým synům a manželovi za trpělivost, kterou se mnou měli po celou dobu mého studia.

Motto:

„Moderní doba překonala všechny vzdálenosti, ale nevytvořila žádnou blízkost.“

Martin Heidegger

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	12
I TEORETICKÁ ČÁST	14
1 PROSTŘEDÍ VÝCHOVY A JEJICH VLIV NA JEDINCE	15
1.1 PROSTŘEDÍ RODINY	17
1.2 LOKÁLNÍ A REGIONÁLNÍ PROSTŘEDÍ	20
1.3 PROSTŘEDÍ VRSTEVNICKÝCH SKUPIN.....	21
2 VOLNÝ ČAS A JEHO FUNKCE	26
2.1 SOCIALIZACE.....	29
2.1.1 Socializace prostřednictvím sportu	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
3 POPIS VÝZKUMU	35
3.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	36
3.2 CÍL PŘEDVÝZKUMU	37
3.3 CÍLE VLASTNÍHO VÝZKUMU.....	37
3.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	38
3.5 METODOLOGIE	39
3.5.1 Metoda sběru dat předvýzkumu	39
3.5.2 Metoda sběru dat vlastního výzkumu.....	40
4 PŘEDVÝZKUM	42
4.1 PRŮBĚH PŘEDVÝZKUMU	42
4.2 VÝSTUPY Z PŘEDVÝZKUMU	43
5 VLASTNÍ VÝZKUM	47
5.1 PRŮBĚH VLASTNÍHO VÝZKUMU	47
5.2 ANALÝZA ROZHOVORŮ	48
6 SHRUTÍ VÝZKUMU	56
6.1 VÝSLEDKY PŘEDVÝZKUMU	56
6.2 VÝSLEDKY VLASTNÍHO VÝZKUMU.....	56
6.3 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	60
ZÁVĚR	62
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	64
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	68
SEZNAM OBRÁZKŮ	69
SEZNAM TABULEK	70
SEZNAM PŘÍLOH	71

ÚVOD

Na internetovém portálu fotbal-trenink.cz probíhala anketa (v měsících říjen 2010 až leden 2011), které se zúčastnilo 1 113 návštěvovatelů těchto stránek. Respondenti odpovídali na otázku - „Největší soupeř fotbalu?“. Na předních místech se s 814 hlasy, což je 73,2% z celkového počtu odpovědí, umístili počítač a lenost.

Na základě ankety, ale rovněž z důvodu mého neustálého „pohybu“ ve fotbalovém prostředí (oba moji synové hrají fotbal), jsem se chtěla zamyslet nad tím, proč vlastně jsou ochotní trávit na hřišti takovou spoustu volného času. Musela jsem si položit otázky, proč vůbec začali sportovat, co je drží u tohoto způsobu trávení volného času, co jim fotbal přináší a o co je ochuzuje.

Sportovní kolektiv je další sociální skupinou, která děti určitým způsobem ovlivňuje a formuje. Každý člen týmu má zde svoji pozici a roli, přičemž výsledky celého týmu jsou odrazem toho, jak si každý jednotlivec svou úlohu v týmu plní. Sportovní kolektiv má svá pravidla, normy a hodnoty, které musí jeho členové respektovat a dodržovat. Pobyt v prostředí sportovního kolektivu (stejně jako např. v kolektivu školní třídy) jsou připravováni na život „dospělých“.

Bakalářská práce se v teoretické části zabývá vlivy prostředí vrstevnických skupin, rodinného, lokálního a regionálního prostředí na žádoucí rozvoj osobnosti jedinců. Popisuje volný čas, jeho jednotlivé funkce a proces socializace, který se uskutečňuje ve volném čase i prostřednictvím sportu.

Záměrem praktické části bylo na základě dílčích kvalitativních sond analyzovat a popsat čtyři základní výzkumné oblasti. První výzkumná oblast zjišťuje vliv sociálního prostředí jednotlivých členů týmu na účasti ve vrstevnické skupině hráčů fotbalu. Druhá výzkumná oblast analyzuje formy uspokojování psychických potřeb jednotlivých členů skupiny prostřednictvím účasti na fotbalových trénincích. Třetí výzkumná oblast se zabývá vlivem vrstevnické skupiny hráčů fotbalu na socializaci jedince. Chlapci rozvíjí a upevňují vlastní schéma chování a prožívání prostřednictvím interakce a identifikace s druhými lidmi. Na proces socializace navazuje čtvrtá výzkumná oblast, která popisuje vliv vrstevnické skupiny ve fotbale na formování osobnosti.

Z výše popsaných výzkumných oblastí vyplývají výzkumné cíle práce. Výsledky analýz jednotlivých oblastí přinášejí poznatky, díky kterým by se mohla zkvalitnit práce peda-

gogů volného času, animátorů nebo sportovních instruktorů (trenérů). Ti jsou pro své svěřence přirozenou autoritou, a tudíž mohou díky svým osobnostním rysům a vlastnostem proces socializace dětí ve volném čase významně ovlivnit.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PROSTŘEDÍ VÝCHOVY A JEJICH VLIV NA JEDINCE

Když se dítě narodí, jeho chování charakterizují především znaky, které zdědilo po svých rodičích. V průběhu života je dítě ovlivňováno prostředím, ve kterém vyrůstá a výchovnými vlivy. Tyto zevní podmínky jsou později výraznými činiteli, které ovlivňují jeho chování.

Nejstručněji lze charakterizovat prostředí jako určitý prostor, objektivní realitu, který nás obklopuje nezávisle na našem vědomí. Z důvodu, že vytváří podmínky pro život, ho často označujeme jako *životní prostředí*.

„Životní prostředí člověka lze tedy vymezit jako tu část světa (prostor, který člověka obklopuje), s níž je člověk ve vztahu vzájemného působení, prostředí tedy na člověka působí určitými podněty, ovlivňuje jeho vývoj a on na tyto podněty reaguje, přizpůsobuje se a také aktivně svou prací mění“ (Kraus, 2008, s. 67).

S výše uvedenou definicí prostředí se nejvíce ztotožňujeme, jelikož zdůrazňuje oboustrannost celého procesu. Popisuje, jak člověk svým chováním a přístupem může své životní prostředí utvářet, ovlivňovat a tím i měnit. Také může sám zvolit, zda chce v daném prostředí být, nechat jej na sebe působit, snažit se o jeho změnu nebo ho opustit.

Všechny typy prostředí nás mohou záměrně či nezáměrně ovlivňovat a působit na nás ať už se o to snažíme, či nikoli. Pokud se však snažíme prostředí ovlivňovat tak, aby působilo ve směru, který je žádoucí, mluvíme o jeho *pedagogizaci* (Janiš ml., 2009).

Trendy moderní společnosti neustále tlačí rodiče a tím i jejich děti k stále větším výkonům. Člověk v dnešní společnosti musí být pohotovější a obratnější. Musí zvládat i více profesí najednou. Všichni chtějí být úspěšní, svým okolím obdivovaní a uznávaní. Tím jsou tlačeni ke stále větší výkonnosti a ještě větší mobilizaci svého vnitřního prostředí. Z těchto důvodů někteří rodiče často své děti přetěžují množstvím volnočasových aktivit a povinnostmi, které z těchto aktivit vyplývají. V tomto smyslu hovoříme o „*podnětově přesyceném prostředí*“, které na dítě působí a ovlivňuje ho. Z volnočasové aktivity, která má přinášet příjemné prožitky a radost, se pak stává aktivita, která dítě omezuje a zvyšuje jeho psychické napětí.

Na druhé straně se může dítě ocitnout i v „*podnětově chudém prostředí*“ a to nejen v případě, že rodinné prostředí nefunguje správně, ale i v případech jednostranné zátěže. Jednostranné aktivity dítěti neposkytují prostor k všestrannému a harmonickému rozvoji jeho osobnosti.

Každý sociální pedagog by měl vždy na jakémkoliv prostředí pohlížet ze dvou stran. Ta první je *materiální* (jedná se o věci, které nás v životě obklopují a působí na nás) a druhá je *sociálně psychická* (sem řadíme vzájemné osobnostní vztahy a tzv. „lidskost“). Také by si měl uvědomit, jak velkou roli hraje prostředí ve výchovném procesu. To, že má manipulační účinky, díky kterým má moc ovlivňovat jednání lidí. Této skutečnosti by pak měl být schopen využít ve výchovném procesu. Je známo, že čím méně si vychovávaný uvědomuje, že je vychováván, tím lepší je pak výsledný efekt celého procesu.

Z tohoto důvodu rozlišuje Kraus (2008) výchovné působení na *přímé (intencionální)*, které charakterizuje jako přímý vliv vychovatele na osobnost vychovávaného. Tento styl je ve výchovné praxi nejčastější a je pro ni typický. A na *nepřímé (funkcionální)*, při němž vychovatel do situace sám nevstupuje, ale ovlivňuje a modifikuje podmínky v prostředí, kterým na vychovávaného působí.

Aby byly názory, postoje, motivy chování, volní a charakterové vlastnosti dětí a dospívajících od začátku formovány správným způsobem, je velmi důležité, aby od začátku výchovného procesu využívali vychovatelé co možná nejširší škálu preventivního působení v rodině, škole i ve volném čase. Tím pak můžeme v maximální možné míře předcházet vzniku sociopatologických jevů. V konkrétním případě je to rodič, který dítě vychovává doma, vybírá školu, kterou bude jeho dítě navštěvovat a v neposlední řadě i aktivizuje dítě a nabízí činnosti, kterými může trávit svůj volný čas.

Mezi přirozená prostředí výchovy jsou nejčastěji řazena, např. podle Krause (2008), tato prostředí:

- prostředí rodiny
- lokální a regionální prostředí
- prostředí vrstevnických skupin

1.1 Prostředí rodiny

Rodina a rodinné prostředí jsou jedním z nejdůležitějších činitelů, které formují vývoj osobnosti. Rodina se vyznačuje intimitou, vysokou soudržností, autentičností, emocionalitou a tím se stává citovým zázemím, které je velmi důležité pro vývoj dítěte. Jejím hlavním úkolem je poskytnout dítěti reálné prostředí, které se přizpůsobuje jeho individuálním potřebám a reflektuje je (Kunák, 2007).

Rodina uspokojuje přirozenou touhu někam patřit, vytváří modelové prostředí, ve kterém si dítě osvojuje a ověřuje základní vzory způsobu života, což je důležité pro jeho budoucí existenci. Díky tomu si dítě vytváří soustavu rozhodovacích pravidel, postojů, hodnotové orientace, ale také kopíruje možnosti trávení volného času, postoj k práci a vzdělání.

Pokud dítě v rodině emocionálně nezakotví, znamená to, že rodina selhává jako primární výchovné prostředí. Dítě nemá jistotu ve vztahu ke svým nejbližším, narůstá v něm úzkost, čímž se evokují obranné mechanismy. Tyto mechanismy se potom mohou projevovat navenek ztrátou zájmu o okolí, různými formami manipulace, citovou labilitou, sebepodceňováním, agresivitou apod. Z dítěte pak může vyrůst povrchní, bezohledný a citově „oploštělý“ člověk. Selhání rodiny jako primárního výchovného prostředí si dítě s sebou nese po celý život.

Nejvíce se ztotožňujeme s definicí rodiny, která *„charakterizuje rodinu jako společenský útvar, malou primární a neformální společenskou skupinu, pro kterou je charakteristická intimita vzájemného soužití a silné citové pouto, vyplývající ze vztahu manželského a pokrevního příbuzenstva. Rodina žije ve společné domácnosti, její členové jsou v každodenním kontaktu a projevují vzájemnou soudržnost. Každá rodina si vytváří svoje vlastní zvyky, rituály a tradice“* (Gogová, Kročková, In Kunák, 2007, s. 13).

Rodina je též první sociální skupinou, která učí dítě osvojovat si návyky a způsoby chování, které jsou v dané společnosti běžné. Hovoříme o *socializačně-výchovné* funkci rodiny. Rodina působí na své jednotlivé členy celou škálou nejrůznějších jevů a procesů jako jsou mravní a estetické zásady, kulturní vzorce chování apod. V současné době je považována za nejdůležitější formu soukromého života, jejíž formy a funkce jsou podmíněny *společensko-ekonomickou a kulturní úrovní* života společnosti (Kraus, Poláčková, 2001).

První sociální zkušenosti dítěte v rodině vytvářejí jeho psychický základ, tzv. „bazální osobnost“. Dostatek nebo nedostatek pozitivních citových vztahů projevovaných dítěti rodiči formuje osobnost dítěte. Jestli-že dítě v rodině emocionálně strádá, říkáme, že je „citově deprivováno“.

Podle Možného (2002) sama společnost musí regulovat sociální limity autonomního výkonu rodičovských práv, které patří k podstatě rodičovství.

Rodičovská autonomie nemůže zůstat sociálně neregulována z několika příčin:

- každé dítě je fyzicky i psychicky křehké a před svými rodiči bezbranné,
- ne všichni rodiče dokážou rozeznat, co je pro jejich dítě to nejlepší, a jsou i rodiče, kteří je mohou svými mentálními či sociálními limity a deformacemi poškozovat,
- rodiče někdy vnímají dítě jako nástroj k uskutečnění svých vlastních projektů a jejich zájem může být i konfliktní se zájmem dítěte,
- každá komunita má pak zájem, aby v ní nevyrostali jedinci vychovávaní k hodnotám, jež jsou neslučitelné s její vnitřní integritou.

Rodina, jako tradiční instituce, prochází v dnešní moderní společnosti změnami, které se odrážejí na jejím fungování a mění se tak po staletí zažitá tradiční role rodičů a dětí. Děti se v dnešní době stále více podílejí na organizaci chodu domácnosti, rodinného života. Postupně dochází k poklesu otcovské autority a stále více rozhodovacích pravomocí přebírá žena. Z tohoto důvodu spočívá role otce v dnešní rodině v seznamování dítěte se světem dospělých a rozšiřování jeho znalostí a dovedností (Kraus, Poláčková, 2001).

Z uvedeného konstatování vyplývá, proč jsou to především tatínkové, kteří přivázejí své děti na tréninky a důsledně sledují a kontrolují, jak se jejich děti zlepšují ve sportovních dovednostech. Často jsou sami dříve bývalými fotbalisty a mají spoustu argumentů, proč právě jim se fotbalová kariéra příliš nevyvedla, zato mají spoustu ambicí se svými syny. Podle jejich mínění mají jejich děti ty nejlepší podmínky být úspěšnými a něčeho dosáhnout. Zde je velmi důležitá osobnost trenéra, koordinátora volného času, který by měl rodiče v jejich ambicích usměřňovat a děti před těmito tlaky „chránit“.

Víme, že každé rodinné prostředí je charakteristické svým specifickým a osobitým přístupem rodičů k dětem. Tento specifický přístup označujeme jako „*výchovný styl*“.

Podle Zeliny (In Kunák, 2007, s. 67) je výchovný styl charakterizován jako: „*prosazování nevariantních způsobů působení rodiče (vychovatele) na vychovávaného. Je výsledkem, který je určován spíše osobností, než situací. Nevariantní znamená, že rodič (vychovatel) se poměrně stabilně chová k dětem určitým způsobem, a to dost nezávisle na povaze dítěte, na dané situaci a úkolech, které se mají naplnit*“.

Definice podle nás charakterizuje nejen to, co výchovný styl je, ale přímo poukazuje na důležitost povahy a charakteru rodiče (vychovatele, trenéra). Rodič nejen, že vkládá do dítěte kus sebe samého, ale určuje i atmosféru výchovného prostředí a zpětně tak i výsledek své činnosti. Z tohoto důvodu jsme ji uvedli v naší práci.

Asi nejznámější dělení výchovných stylů je podle autorky Geckové (In Kunák, 2007), která výchovné styly člení:

- **Demokratický, integrační**, který charakterizuje výchovný styl jako kombinaci rodičovské náročnosti a zodpovědnosti. Je charakteristický pevným vedením, důrazností, důsledností a pružností. Ve výchově se uplatňuje méně příkazů a trestů, zato rodiče jdou dětem příkladem, podporují jejich schopnosti a kladou důraz na samostatnost a vlastní iniciativu. Tato rodina je charakteristická vzájemnou důvěrou mezi rodiči a dětmi, vzájemnou spoluprací a z tohoto důvodu je tento výchovný styl považován za optimální.
- **Autoritářský, autokratický** výchovný styl je založen na převládajícím uplatňování příkazů, zákazů, nátlaků, hrozeb a trestů. Opírá se o ovládnutí dítěte hrozbou zavržení, či odmítnutí lásky. Z tohoto důvodu jsou citové vztahy ploché, někdy až nepřátelské. Rodiče málo dbají na individuální potřeby dítěte, a proto může dítě často reagovat podrážděně, mohou se u něj projevovat sklony k agresivnímu chování a vzdoru. V opačném případě se dítě pasuje do role podřízené, apatické a závislé osobnosti.
- **Permisivní, liberální** výchovný styl je charakterizován pasivním přístupem rodiče k dítěti. Projevuje se nedostatečným vedením, vzájemné vztahy jsou uvolněné a efektivita výchovného působení je malá. Protože dítě nepocítuje v rodině

dostatečné citové zázemí, je náchylné k tomu, že toto zázemí hledá často mimo rodinu.

Z tohoto dělení vyplývá, že rodiče by pro dítě měli být autoritou, a partnerem. Pokud rodiče se svými dětmi budují, udržují a pěstují vzájemný vztah a vzájemně spolupracují, hovoříme obecně o „*efektivní výchově*“, kterou považujeme za optimální.

1.2 Lokální a regionální prostředí

Vedle rodiny a školy je lokální prostředí dalším významným socializačním činitelem. Jako *lokální prostředí* charakterizují Přadka, Knotová, Faltýsková (2004) prostředí, se kterým přichází jedinec bezprostředně a pravidelně do kontaktu v každodenním životě. Zahrnuje nejen kvality životního prostředí, ale také celý systém institucí sloužící společenskému životu, vztahy mezi lidmi, společenské normy, hodnoty, vzory chování a prostor pro činnosti ve volném čase.

Obecně ho definujeme jako skupinu lidí v našem nejbližším okolí, kteří mají společný životní styl. V poslední době přestává být charakterizován blízkými susedskými vztahy, ale spíše označuje geografickou příslušnost jedince k určité oblasti. Každý jednotlivec je stále členem určité společnosti, v níž prostřednictvím socializace přijímá kulturní vzorce a hodnoty, které jsou pro danou společnost charakteristické. To mu pomáhá formovat jazyk, umožňuje sdílet znalosti, zkušenosti a regionální tradice.

K základním typům lokálního prostředí, které vychází z povahy daného teritoria, podle Krause, Poláčkové (2001) řadíme:

- ***Městské prostředí*** charakterizují především povrchní mezilidské vztahy, nedostatek výrazných společenských autorit, nefungující neformální společenská kontrola a především výrazná rychlost změn v celém životě.
- ***Venkovské prostředí*** je do jisté míry protikladem městského. Zdůrazňuje blízkost k přírodě, zachování lidové kultury a folklóru, nižší úroveň služeb a migrační tendence.
- ***Velkoměstské prostředí*** je zpravidla kulturním, ekonomickým a politickým centrem země či regionu. Jako region označujeme prostředí zahrnující více lokalit. Jde o komplex seskupení obcí městského a venkovského typu, které přísluší

k určité metropoli. Každý region má své specifické problémy v oblasti nezaměstnanosti, dopravy, bydlení, školství apod.

V současné době se tato prostředí vyrovnávají a sblížují.

1.3 Prostředí vrstevnických skupin

*„Jako vrstevnickou skupinu označujeme skupinu dětí nebo mladých lidí přibližně stejného věku a často i s přibližně stejným sociálním statusem. Má významnou úlohu při socializaci jedince, zejména při přechodu k dospělé roli, nabízí určitou ochranu a záze-
mí, může částečně kompenzovat sociální a citovou deprivaci svého člena. Může mít na své členy výrazně pozitivní vliv (jaký se realizuje prostřednictvím některých organizací a hnutí mládeže), ale i vliv výrazně negativní, vedoucí k porušování kulturních norem (delikventní party, gangy)“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, s. 154).*

Vrstevnické skupiny představují přirozenou formu života dětí a mládeže. Jsou důležitým socializačním činitelem. Pro tyto skupiny je charakteristické, že její členové jsou přibližně stejného věku, narodili se za podobných historických podmínek a jejich biologický, psychologický a kulturní vývoj probíhá za přibližně stejných okolností. Jsou to primární, zpravidla neformální, skupiny. Vyznačují se bezprostředními kontakty a silným pocitem příslušnosti ke skupině. Samotná příslušnost k určité vrstevnické skupině má nepopiratelný význam po celou dobu života člověka.

Jako *neformální skupinu* označujeme takovou, která vznikla na základě osobních (neformálních) vztahů. Její struktura a způsob fungování vyvěrá z nitra skupiny a odráží vzájemné vztahy jejích jednotlivých členů. Sociální role a pozice jednotlivých členů nemusí být striktně vymezeny. Tato skupina má větší volnost i ve vztahu k ostatním skupinám a její činnost není formalizována jinými společenskými organizacemi. Každý člen skupiny má tudíž možnost plnit si své osobní cíle.

Naproti tomu *formální skupina* je řízena především zvenčí a její normy jsou pevně stanoveny. Efektivita takové skupiny bývá hodnocena a kontrolována. Členství ve skupině je dáno vnějšími zásahy. Skupina plní cíle stanovené zřizovatelem a na tyto cíle je existence skupiny vázána. Cíle skupiny nerespektují individuální cíle každého jednotlivého člena.

Ve sportu se často setkáváme také se *skupinami členskými* (jedinec je jejich členem) a *referenčními* (jedinec by do nich rád patřil).

Wroczynski (In Kraus, 2008) popisuje dvě základní funkce vrstevnických skupin:

- Jednotliví členové mají *možnost v těchto skupinách ukázat, co se naučili* tím, že se účastní života dospělých.
- Členové těchto skupin jejich utvářením *rozvíjí samostatné úsilí a uskutečňují cíle*, které nemohou realizovat v jiných formách aktivit, pokud nedosáhnou sociální dospělosti.

Vznik a fungování vrstevnických skupin charakterizuje z hlediska psychologického Vágnerová (2000) :

- Zpočátku hovoříme o *dětských vrstevnických skupinách*, které se vyznačují značnou nestálostí a nízkým stupněm soudržnosti. Kořeny vzniku vrstevnických skupin spatřujeme v „herních skupinách“, kdy si jejich příslušníci ještě plně neuvědomují sounáležitost ke skupině a nedochází mezi jednotlivými členy k dělbě práce. Jejich členové si spíše hrají vedle sebe než spolu. Ale už v těchto skupinách, právě pomocí herních aktivit pozorujeme, jejich první vliv na osobnost jedince.
- *Skupiny mladšího školního věku (6-8 let)* jsou také charakteristické svojí nestálostí, ale děti jejich existenci alespoň na čas vnímají. Tyto skupiny se často mění, avšak pro děti tohoto věku je již charakteristická potřeba sdružovat se.
- *Skutečné vrstevnické skupiny (8-10 let)* se objevují a začínají fungovat většinou až v průběhu školní docházky. Můžeme je rozlišovat podle velikosti, struktury (pohlaví, sociální či náboženská příslušnost) apod. Důležitými znaky takové skupiny jsou její cíle, normy, kterými se členové skupiny řídí a hodnoty, které vyznávají. Potřeba sdružování narůstá, objevují se počátky vzájemné spolupráce. V členech těchto skupin se formuje vyhraněný pocit odlišnosti od ostatních vrstevnických skupin, jež může nabýt až formy otevřeného boje - klukovské party.

- *Vrstevnické skupiny mládeže (10-16 let)* umožňují mladým lidem uspokojovat potřebu žít pospolitě, která je v tomto věku zvláště výrazná. Současně jsou skupiny dospívající mládeže výrazem jejího postupného vymaňování se z pout přímé kontroly prostředí dospělých i prostředkem, kterým manifestují svou snahu po samostatnosti a dospělosti. Snaží se distancovat od tradičního prostředí, a proto se přiklání k neformálním skupinám. Uvnitř skupiny dospívající skrývají přirozené vlastnosti osobnosti, často si nasazují masku povrchnosti a cynismu. Projevení citu je považováno za slabost.

Děti se postupně při svém vývoji snaží distancovat od svého tradičního prostředí a vytvářejí tak neformální skupiny, ve kterých se snaží uspokojit své individuální zájmy a potřeby. To vše především ve volném čase. Demonstrují tím především svou nezávislost na rodičích, rodinných tradicích, prostředí třídy a lokálních kulturních a společenských zvycích. V těchto skupinách se postupně utváří poměrně pevná vnitřní vazba, vlastní systém hodnot a norem.

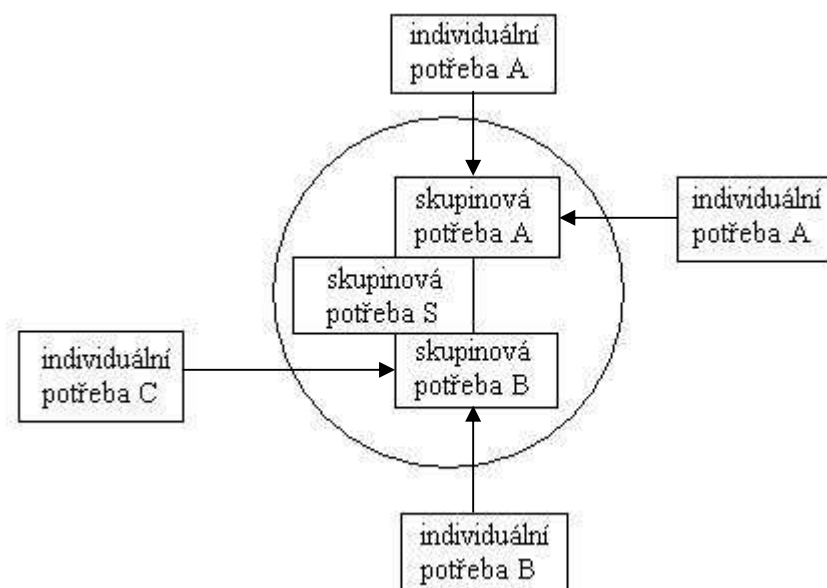
Skupinové normy můžeme popsat jako očekávání toho, jak se mají chovat jednotliví členové skupiny, přičemž mohou určovat zvláštní postavení některých členů. Jsou to pravidla, která se musí dodržovat. Pokud tomu tak není, jsou spojovány se sankcemi, které mají zabezpečit jejich dodržování. Sankce mohou být pozitivní (odměny), či negativní (tresty). Skupinové normy mají zabezpečit, aby chování členů skupiny bylo v souladu se skupinovými cíli. Jsou úzce spjaty se sociálním chováním, kdy jednotliví členové skupiny projevují své postoje. Ty se mohou týkat jak vnitřního života skupiny (respektování skupinových hodnot, vnitroskupinové hierarchie apod.), tak i vystupování navenek (přiznání členství ve skupině).

Podle Novotné (2010) se každý jedinec ve skupině snaží prostřednictvím skupiny uspokojit své potřeby a dosáhnout splnění svých cílů. S větší pravděpodobností jsou ve skupině uspokojovány potřeby, které spolu její členové sdílejí (potřeba A, viz schéma č. 1).

V dalším případě se jedinec snaží ovlivnit skupinu a prosadit si svou potřebu jako potřebu skupinovou (potřeba B). V obou případech se individuální potřeba změní v potřebu skupinovou.

Skupinové potřeby ale nevznikají jen z individuálních potřeb jejích jednotlivých členů, ale i z potřeb skupiny. Bez existence skupiny by neexistovaly ani tyto potřeby (potřeba S).

Schéma č. 1: Skupinové a individuální potřeby.

Zdroj: Novotná, 2010, s. 17

Každý člen ve skupině v ní setrvává tak dlouho, dokud se mu daří prostřednictvím skupiny své individuální potřeby plnit a jeho osobní cíle se stávají i cíli skupinovými. Pokud mu skupina neumožňuje dlouhodobě dosahovat svých osobních cílů, jejich vzájemné potřeby se rozcházejí a jedinec ze skupiny odchází.

Vrstevnické skupiny *uspokojují psychické potřeby*, jako jsou relaxace, zábava, uvolnění, což je důležité pro kompenzování psychické zátěže a zároveň jsou *nástrojem sociální kontroly* chování svých členů (Hroncová, In Kraus, 2008).

V prostředí vrstevnických skupin probíhá *základní proces socializace*, jenž je uskutečňován prostřednictvím skupinových vlivů a požadavků na členy skupiny. Je charakterizován především jako *vštěpování životních cílů a životních zásad*, jedinci si vytvářejí povědomí o cílech skupiny, které hodnotí jako žádoucí a postupně vybírají prostředky, které jsou přípustné k dosahování těchto cílů. Dále pak jako *osvojování vybraných no-*

rem a sankcí, jde o určitá pravidla jednání, která poskytují jedincům motivaci k dosažení uznávaných cílů a kterými je nežádoucí chování jedinců postihováno. Normy a hodnoty ve vrstevnických skupinách bývají obvykle o něco volnější, ale za jejich nedodržování hrozí tvrdší sankce.

Jedinci si *osvojují vzory chování a pravidla jednání*, kdy porovnávají konkrétní projevy jednání a chování s konkrétním vzorem. Vrstevníci mohou nabídnout *společné zážitky a kooperaci ve skupině*. Nejen ve sportu má každý jednotlivec ve skupině určenou svoji pozici a v závislosti na ní si plní svoji roli. Tato struktura však není statická a může se měnit vlastní kreativitou, rozhodnutím členů skupiny, či někoho zvenčí. V každém případě by však měla vzájemná kooperace směřovat ke společným cílům celé skupiny.

Dále mají vrstevnické skupiny *značný vliv na rozvoj osobnosti* a to jak ve směru pozitivním, tak negativním. Daleko více se zde uplatňují vztahy rovnoprávnosti než např. v rodině. Její členové tak mohou pociťovat určitou osobní nezávislost na dospělých. Vrstevnická skupina jim tak dodává určitý pocit opory a ochrany, často jsou v ní také oceňovány jiné vlastnosti než je tomu u dospělých (iniciativnost, smysl pro humor, ochota pomáhat apod.). Jedinci se *identifikují se vzory*, to znamená, že kopírují chování od svých „socializačních zprostředkovatelů“ jako jsou např. učitelé, vychovatelé, popové hvězdy, trenéři či slavní sportovci. To způsobuje vytvoření silného emocionálního vztahu k těmto vzorům a nekritické přebírání vzorců chování těchto osob. Postupně si utváří vlastní *sebepojetí, sebeidentitu*, nejčastěji prezentují sebe sami tím, co dovedou, svou tělesnou stránkou apod. Také si každý jedinec uvnitř skupiny musí vydefinovat svou sociální pozici a roli.

„Vrstevnické skupiny se mohou projevat pozitivně i negativně, jejich vliv na jedince je však nezastupitelný. Většinou jim chybí pevnější organizace, řízení a vnitřní struktura, což vede sice téměř paradoxně k větší integrovanosti, ale současně k menší výkonnosti. Účinnost skupin se projevuje spíše dovnitř, vlivem na jednotlivé členy“ (Klapilová, 2000, s. 33).

2 VOLNÝ ČAS A JEHO FUNKCE

Volný čas je specifickou a důležitou součástí života dětí, mládeže i dospělých. Je to čas na odpočinek, rekreaci, regeneraci psychických a fyzických sil, uvolnění po práci a studii. Čas na setkávání s přáteli, na poznávání světa, seberealizaci v nejrůznějších aktivitách. Na činnost podle vlastních potřeb, zájmů, představ, tužeb, aspirací a hodnot (Kunák, 2007).

V podstatě tato definice volného času charakterizuje veškerý prostor, který máme, pokud si neplníme své školní nebo pracovní povinnosti. Volný čas nám poskytuje prostor k vlastní seberealizaci. U dětí však náplň volného času často organizují rodiče a pokud to s mírou aktivit nepřehánějí, je to jen dobře. Dítě totiž není schopno naplnit svůj volný čas smysluplně. I této dovednosti se musí učit. Rodiče by však pro své dítě měli volit aktivity, které jemu samotnému budou přinášet radost a uspokojení a neměli by si plnit své vlastní sny a touhy tím, že dítě patřičně zaměstnají. Také by neměli trvat na tom, aby bylo jejich dítě v této činnosti za každou cenu úspěšné.

Hofbauer (2004) dodává, že abychom mohli hovořit o volném čase, mělo by jít o činnost, do které člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a tato činnost mu přináší příjemné zážitky a uspokojení.

Rodiče by měli své děti především inspirovat, stimulovat a podněcovat k činnostem ve volném čase. Měli by jim fandit a děti v jejich činnostech maximálně podporovat. V podstatě by měli být spoluorganizátorem nejen volnočasových aktivit dětí, ale i celé rodiny. Na činnost dítěte ve volnočasové aktivitě by měli pohlížet z „uctivé“ vzdálenosti, aby svou přítomností dítě v jeho činnosti neomezovali, nestresovali a hlavně především neztrapňovali před ostatními dětmi. Bohužel ve fotbalovém prostředí není žádnou výjimkou, že rodiče pokřikují na své děti, nadávají jim před ostatními a snižují tak nejen jejich herní výkon, ale i dobrý pocit ze hry. Tím samozřejmě snižují důvěru dětí v sebe samé, i jejich vůli a motivaci k další činnosti. Neměli by, především ve vztahu k dětem, vystupovat autoritativně, ale současně by neměli ponechávat volný průběh jejich spontánnosti, živelnosti. Nevědomost dětí, jak mohou využít volný čas, je ještě více vzdaluje od možnosti využívat ho smysluplně a ztěžuje i vstup do dalších oblastí života.

Grecmanová (2002) zdůrazňuje, že nám z pedagogického hlediska nemůže být jedno, jakým způsobem tráví děti a mládež svůj volný čas. Upozorňuje na fakt, že volnočasové

aktivity jsou kromě relaxace, zábavy a rozvoje osobnosti, také důležitou prevencí negativních vlivů, které na ně mohou působit. Za optimální považuje kombinace činností, při kterých se naplňují tři základní funkce volnočasových aktivit. Tyto funkce musí každá volnočasová aktivita splňovat, pokud jí chceme děti výchovně ovlivňovat:

- **odpočinek** – relaxace nejen fyzická (kompenzace únavy, která vznikla při práci), ale i duševní (kulturní odpočinek, kino, divadlo, hry i pasivní odpočinek, sport apod.),
- **zábava** – uspokojení potřeb, jako je např. přátelství. Je spojena s novými zážitky, neobvyklou činností, která rozptyluje, přerušuje monotónnost všedního dne,
- **vlastní rozvoj člověka** – tato funkce je z hlediska společenského i pedagogického nejdůležitější. Rozvíjí osobnost po stránce duševní, tělesné i sociální. Řadí se sem zvyšování kvalifikace, zájmovou činnost, rozvoj vůle a citu.

Roger Sue (In Hofbauer, 2004) jako základní funkce volného času uvádí:

- **psychologickou** – uvolnění, zábava, rozvoj,
- **sociální** – socializace, příslušnost k některé sociální skupině, sociální uznání,
- **terapeutickou** – zahrnuje zdravotní hledisko, smyslový rozvoj, zdravý životní styl,
- **ekonomickou** – pozitivní vliv na uplatnění člověka v profesní činnosti.

Kavanová, Chudý (2005) doplňují další funkce, které by měla každá volnočasová aktivita obsahovat, i když je jim známo, že se jednotlivé funkce navzájem prolínají a doplňují. To především proto, že se významně mění charakter současného způsobu života.

Jsou to:

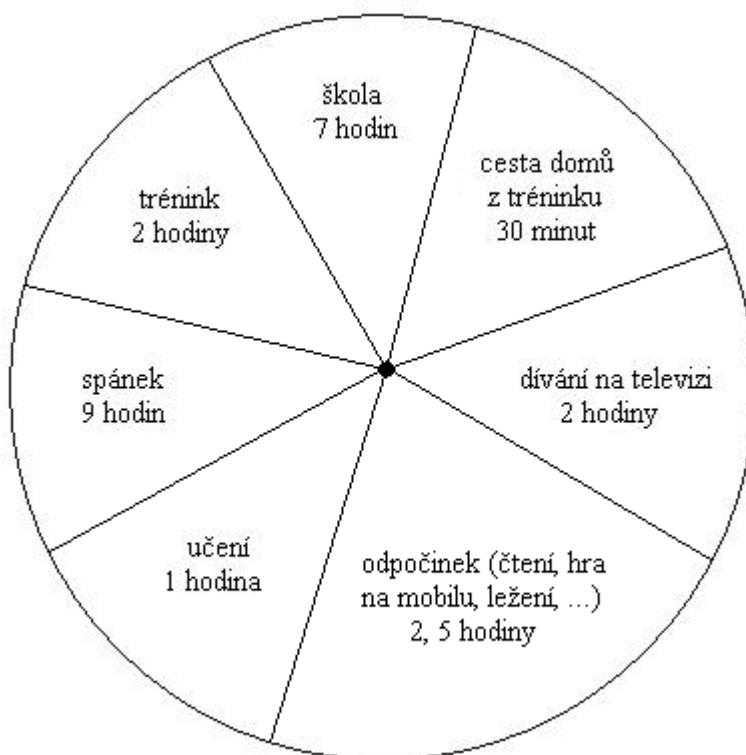
- **seberealizace** – v oblasti psychických a sociálních potřeb, zájmů, sebehodnocení, sebeuplatnění,
- **socializace** – osvojování sociálních způsobilostí a návyků, komunikace, kompenzace nedostatků sociálního a rodinného prostředí,
- **prevence** – negativních forem chování (kriminalita, drogová závislost).

Výčet a charakteristika funkcí volného času se u jednotlivých autorů různí, avšak vždy tyto funkce sledují stejný cíl, a to především kultivaci osobnosti každého jedince.

Míra ovlivňování činností ve volném čase by měla být závislá na věku dětí, jejich mentální i sociální vyspělosti i na charakteru rodinné výchovy. V každém případě by však mělo jít o činnosti různorodé, dynamické a obohacující, měly by přispívat k rozvoji osobnosti.

Z hlediska sociálně-psychologického je zapotřebí také sledovat to, jak činnosti ve volném čase přispívají k utváření mezilidských vztahů. Jak pomáhají tyto vztahy kultivovat osobnost jedince a zda kompenzují negativní vlivy některých problémových rodin.

Schéma č. 2: Plán všedního dne.

Zdroj: vlastní, 2011

Nechali jsme si nakreslit plán všedního dne od chlapců 6. třídy ZŠ, kteří hrají fotbal a tréninky mají každodenně ihned po škole. Zprvu se zdálo, že jim už vůbec nezbývá volný čas na odpočinek a že jsou každodenním tréninkem přetížení. Oni sami však vnímají

toto rozložení dne jako optimální a při „vypadnutí“ tréninku (který sami vnímají jako vhodné vyplnění volného času, ne jako povinnost) by byli bezradní (nudili by se).

Spousta (1994) uvádí, že kolem 10. roku života, kdy vcházejí děti do období pubescence, u nich dochází ke kvalitativně novému sebeuvědomování a hledání vlastní identity. To je spojeno s touhou osamostatnit se a sám rozhodovat o své osobě. Náplň volného času pubescenta napomáhá tvořit jeho osobnost a vypovídá o jeho zájmové a hodnotové orientaci.

2.1 Socializace

Socializace je proces, při kterém se jedinec adaptuje do sociálního prostředí, poznává ho a kooperuje s ním. Díky tomu se postupně stává jeho členem. Člověk je bio-psycho-sociální bytostí, a proto potřebuje žít v různých formálních a neformálních skupinách (Kavanová, Chudý, 2005).

Podle Nakonečného (2009) jde o komplexní proces, při kterém si jedinec osvojuje základní kulturní návyky, mluvenou řeč a postupně se vpravuje do role svého pohlaví. Začíná se orientovat ve světě hodnot, přejímá je a postupně zvnitřňuje. Socializace je podle něj v podstatě proces sociálního učení, protože se uskutečňuje od nejranějšího věku dítěte v jeho kontaktech se sociálním okolím (zpravidla v interakci dítěte a rodiny).

Socializace je aktivním procesem výchovného, vzdělávacího a sociálního vývoje jedince. Jde o vzájemnou interakci vychovávaného s okolním světem. Je tedy *interaktivním procesem*, prostřednictvím kterého kontaktujeme ostatní, usměrňujeme tok informací, čímž spoluvytváříme svět kolem nás. Jde o proces celoživotní.

Výsledkem socializace je získání specificky lidských způsobů psychického reagování, vnímání, myšlení, cítění a konání, tedy osvojení si vlastností, které umožňují člověku život ve společnosti. Každá společnost si postupně vytvořila představy o tom, jakým způsobem by měli jedinci vykonávat své sociální role, jež jsou dány pohlavím, věkem, společenským postavením apod. a které hodnoty společnosti by měli sdílet. Tyto své představy zahrnuje do soustavy norem, kterými reguluje chování a prožívání jedinců. Z těchto požadavků společnosti je pak vydefinován obsah socializace. (Výrost, Slaměník, 2008).

Každý sociální vývoj jedince jde postupně od vnější kontroly chování prostřednictvím z vnějšku sankcionovaných norem (příkazy a zákazy), za něž dítěti náleží odměna či trest udělovaný okolím, ke kontrole vnitřní, prostřednictvím vnitřního sebezpeňování. Toto sebezpeňování je v podstatě svědomí, jež vyjadřuje určitou úroveň osobní morálky a etického cítění.

Nositelem *primární socializace* je rodina. Jejím cílem je uvést dítě do příslušného kulturního prostředí a naučit ho se v tomto prostředí orientovat. Děti vychovávané ve stejné rodině, stejnými rodiči, si však nejsou podobné tak, jak by někteří očekávali. Je to především proto, že tyto děti mají rozdílné zkušenosti s vrstevnickými vztahy. Přátelství a vrstevnické skupiny mohou přispět k různým vývojovým kompetencím, mají nesporný vliv na utváření sebevědomí a pocitu sebehodnoty.

2.1.1 Socializace prostřednictvím sportu

Pokud se v této práci zabýváme sportem, nemáme na mysli výkonnostní vrcholový sport, ale spíše sport jako volnočasovou aktivitu, při které nejsou ze strany trenérů a rodičů kladeny nepřiměřené nároky na výkonnost dětí. Nejsou jim předkládány odlišné hodnoty a protichůdné sociální normy (tolerance překračování sportovních pravidel, podporování agrese ze strany trenérů apod.).

Sport není v dnešní moderní době pouze pohybová aktivita, či hra, ale i významný sociální fenomén, jehož význam zdaleka překračuje dosažené sportovní výsledky. Sport spoluurčuje osobnost mnohých z nás a některé „sportovní hvězdy“ k sobě poutají větší pozornost, než například někteří politikové.

Socializace ve sportu zahrnuje množství efektů aktivního sportování, díky kterému získává sportující jedinec nejen motorické dovednosti, ale také si vytváří systém hodnotové orientace, formování a akceptování sociálních norem. Zároveň si upevňuje a vytváří určité sociální kompetence.

Účast dětí na sportovních aktivitách je ovlivňována podporou rodinných příslušníků, kamarádů, životních vzorů, nejbližší komunitou a v neposlední řadě dostupností příležitostí. Je prokázáno, že děti se učí nejlépe tak, že se na vykonávanou činnost těší, že se jim daří a vykonávaná činnost jim přináší radost.

Slepička, Hošek, Hátlová (2006) poukazují na skutečnost, že sport je významným společenským jevem, v němž lze určité společenské jevy sledovat daleko jasněji než v jiných oblastech společenského dění. Sport podporuje vývoj a posílení identity a následně i společenskou integraci a to především prostřednictvím obecně chápaných a přijímaných hodnot. Aktivní sportování navozuje sociální prostředí, které má v sobě potenciál urychlit, či zpomalit rozvoj osobnosti.

Podle Lešky (In Sekota, 2004) sport sehrává důležitou výchovnou roli hlavně u mládeže. Významným aspektem dospívání je osvojování si norem a hodnot společnosti - primární socializace. V období puberty mládež často zpochybňuje hodnoty dospělých, odmítá akceptovat hodnoty rodičů a snaží se vytvořit si vlastní subkulturu, která je odlišná a často ráda experimentuje s tím, co je „zakázané“.

Z hlediska socializačního procesu je důležité, že si děti již ve věku 2 - 5 let začínají uvědomovat svou sexuální identitu a tím i formovat vzory chování, které jsou od nich, jako od příslušníků ke skupině podle pohlaví očekávány. Od dívek je očekávána spíše jejich něžnost a poddajnost. Svě uznání získávají především díky sociálním dovednostem, ekonomickému zázemí a školnímu prospěchu. Od chlapců je to zpravidla maskuliní tvrdost, chladnokrevnost a vytrvalost. Svůj vysoký osobní kredit získávají především díky svým atletickým schopnostem a sportovním dovednostem.

Chlapci nejsou vystaveni tak silné rodičovské kontrole, jako tomu bývá u dívek. Do světa sportovních her a fyzických dovedností se proto dostávají obvykle již v poměrně mladém předškolním věku. Sport velmi brzy začínají vnímat jako zdroj osobního uspokojení a zvyšování osobního kreditu. Také jako určitou profesní aspiraci. Uznání a obdiv okolí v nich posiluje sebedůvěru a významně se podílí na utváření vlastního sebevědomí.

Slepička, Hošek, Hátlová (2006) charakterizují *čtyři dimenze socializace*, které jsou důležité v obecné rovině i ve vztahu ke sportu. Jsou to:

- ***Společenská identita.*** Do této dimenze zahrnují hodnoty, normy, symboly a sociální techniky, které daná společnost uznává a které jedinec v procesu socializace přejímá. Právě sport je prostředím, ve kterém se vyskytují specifické hodnoty a normy související s platnými pravidly jednotlivých sportovních odvětví.

Tyto hodnoty a normy mohou modifikovat systém sociálních norem sportujícího jedince.

- **Sebeidentita.** Sport vytváří prostředí, ve kterém se velmi dynamicky proměňují pozice a role, což vytváří předpoklady pro ovlivňování vlastní identity jedince. To samozřejmě v pozitivním i negativním smyslu.
- **Sebeprosazení.** Jde o určitý protiklad proti strnulosti a stereotypní konformitě ve vztahu k sociálním normám. Sportovní činnost vyžaduje tvořivé řešení rychle se měnících situací jak v individuální rovině, tak ve vzájemné kooperaci či konfrontaci s druhými sportovci.
- **Propojení sebepojetí se sociálními závazky jedince.** Tato dimenze zdůrazňuje nutnost vazby jedince na jeho sociální okolí. Sociální kontakt s druhými je ve sportu nezbytnou podmínkou sportovní aktivity.

Jako mechanismus socializace se ve sportu se významným způsobem uplatňuje *hra*. Její význam je největší v dětství, kdy děti rády opakují určitou činnost pro tzv. „funkční slast“. Díky předem stanoveným pravidlům se každý jedinec přizpůsobuje společenským normám a složité sociální interakce mají vliv na utváření jeho osobnosti. To vše se děje za účasti velké emoční dynamiky, která je pro hru specifická a tím i odlišná od ostatních socializačních mechanismů. Hra je jedním ze způsobů, kterými se učí člověk ovládat své vlastní tělo a vypořádat se s daným životním prostředím.

Sportovní hry, díky nárokům na jejich fyzickou zdatnost a psychickou odolnost, umožňují dětem a mládeži vyzkoušet si určité sociální role, pomáhají navazovat sociální vztahy, vyžadují respektování daných pravidel. Díky hře se děti učí sociálním dovednostem v širším sociálním kontextu (Slepička, Hošek, Hátlová, 2006).

Pokud se však děti příliš brzy úzce zaměřují pouze na jednu sportovní činnost, může to být na úkor jejich všestranného rozvoje, zkušeností a vztahů, což tvoří jeden z důležitých limitujících dopadů socializace prostřednictvím sportu a může se stát zdrojem mnohých životních zklamání, nejistoty, dezintegrace a neschopnosti navazovat smysluplné sociální a osobní kontakty (Sekot, 2003).

Také musíme zdůraznit, že sport sám o sobě nezapříčiňuje zásadní změny v povahových rysech, postojích a chování. Na jedince působí vždy v součinnosti s konkrétním sociál-

ním prostředím a širším kontextem socializačních procesů. Pozitivní sociální efekty sport nepřináší automaticky. Je třeba, aby se dětem věnovali trenéři, učitelé, vychovatelé apod., kteří budou pěstovat u dětí pozitivní vztah k pohybu, hře samotné a ne jen touhu vyhrávat za každou cenu. Stanoví pravidla vzájemného chování jednotlivých členů týmu k sobě navzájem a budou respektování těchto pravidel od dětí vyžadovat. Také budou v dostatečné míře pracovat s rodiči, kteří jsou často nekritickými obdivovateli schopností svých dětí a velmi často podporují jejich sebeprosazení se za každou cenu.

Vojtík (2005) charakterizuje fotbal jako sportovní, týmovou a brankovou hru, která patří v České republice k nejoblíbenějším sportovním hrám. Fotbal může sloužit jako vhodná forma aktivního odpočinku a zábavy v rámci rekreačních a rekondičních aktivit ve volném čase. Fotbal současnosti je stále náročnější i z psychologického hlediska. Hráč musí pohotově reagovat na neustále měnící se situace, rychle se rozhodovat a tvůrčím způsobem individuálně nebo ve spolupráci s ostatními spoluhráči řešit herní úkoly. Dále klade velké nároky na procesy vnímání, tvůrčího myšlení, orientaci ve složitých herních situacích a na rozhodování. Rozmanitost a variabilita hry vyžaduje vysokou úroveň kontroly dějů pomocí CNS, což vede k rozvoji tvůrčího herního myšlení.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 POPIS VÝZKUMU

V teoretické části jsem popsala přirozená prostředí, která se zásadním způsobem podílejí na výchově a mají vliv na žádoucí formování osobnosti každého jedince. Jsou to prostředí rodiny, lokální a regionální prostředí a prostředí vrstevnických skupin. Dále jsem charakterizovala volný čas a blíže specifikovala jeho jednotlivé funkce. Nejvíce jsem se zaměřila na proces socializace, který u dětí a mládeže probíhá především v něm.

Téma – „Vliv vrstevnické skupiny hráčů fotbalu na socializaci jedince“ jsem si vybrala z důvodu, že se svými syny trávím na fotbalovém hřišti spoustu času. Mnohdy trénují i za velmi nepříznivého počasí a na výrazu v jejich tvářích vůbec není znát, že by jim to nějak vadilo. Mnohokrát jsem přemýšlela nad tím, že z nejrůznějších médií se dozvídám o tom, jak jsou dnešní děti líné a zhýčkané, jak tráví všechn svůj volný čas u počítače nebo televize. A chlapci, kteří hrají fotbal, běhají po hřišti celí zpocení, i když je do toho nikdo nenutí. Proč vůbec tedy hrají fotbal?

Také jsem přemýšlela nad tím, proč jsou ochotní trénovat každý den, vstávat v sobotu nebo v neděli brzy ráno a jet na zápas, když by mohli klidně spát? Co je drží u takového způsobu trávení volného času? Ovlivní fotbal a tento způsob života nějak formování jejich osobnosti nebo jsou jejich charakteristiky už předem dané? Nejrůznějších otázek se mi vynořovalo víc a víc. Potřebovala jsem se v této problematice zorientovat a ujasnit si konkrétní výzkumné oblasti, od kterých se bude můj výzkum odvíjet. Z tohoto důvodu jsem provedla předvýzkum.

Pro převýzkum se mi jako nejvhodnější jevila metoda ohniskového rozhovoru. Ohniskový rozhovor jsem provedla s deseti chlapci, členy vrstevnické skupiny fotbalového týmu. Pomocí něj jsem získala čtyři konkrétní výzkumné oblasti. Z nich jsem vydefinovala jednotlivé kategorie, které danou oblast co nejlépe specifikují a zužují tak oblast mého výzkumu. To mi umožnilo lepší orientaci v dané problematice. Z těchto jednotlivých kategorií vyplývají dílčí výzkumné cíle.

Vlastní výzkum tvořilo kvalitativní výzkumné šetření ve vrstevnické skupině hráčů fotbalu. Zde jsem jako výzkumnou strategii zvolila metodu polostrukturovaného rozhovoru. Vytvořila jsem pomocné otázky, díky kterým jsem se mohla více dopodrobna na konkrétní problematiku dotazovat.

Rozhovor jsem vedla s každým jednotlivým chlapcem, který se účastnil předvýzkumu. Pomocí těchto polostrukturovaných rozhovorů jsem získala odpovědi na mnou stanovené hlavní a dílčí výzkumné cíle. Výsledky výzkumného šetření jsem zpracovala metodou otevřeného kódování.

3.1 Výzkumný problém

Výzkumný problém tvoří čtyři výzkumné oblasti. Jelikož jsou tyto oblasti velmi obsáhlé, vydefinovala jsem si pomocí předvýzkumu v každé výzkumné oblasti jednotlivé kategorie. S jejich pomocí svůj výzkumný problém více konkretizuji.

- První výzkumnou oblastí je vliv sociálního prostředí jednotlivců. Konkrétně zjišťuji, jaký vliv na volbě této volnočasové aktivity (hraní fotbalu) má rodinné prostředí.
- Další výzkumnou oblast tvoří uspokojení psychických potřeb. Konkrétně zjišťuji, jestli je pro chlapce tento způsob trávení volného času příjemný, zda jim přináší radost, uspokojení a možnosti relaxace.
- Třetí výzkumnou oblastí je proces socializace. V práci analyzuji, jak ve vrstevnické skupině hráčů fotbalu proces socializace probíhá. Konkrétně jaké životní cíle a zásady, normy a vzory chování si chlapci prostřednictvím fotbalu ve vrstevnické skupině osvojují. Zda jako skupina vzájemně spolupracují a mají společné zážitky.
- Poslední výzkumnou oblastí je vliv na rozvoj osobnosti. Konkrétně analyzuji, s jakými vzory se ve fotbale chlapci identifikují, a jaké vlastnosti si prostřednictvím vrstevnické skupiny osvojují, čímž utvářejí své sebepojetí a sebeidentitu.

Kraus (2008) popisuje schopnost jedince navazovat kontakty, identifikovat se, osvojovat poznatky apod. jako dispozici jedince, která se v sociálním prostředí rozvíjí. Nazývá ji *sociabilita* a stručně ji charakterizuje jako schopnost jedince se sociálně učit. Z tohoto důvodu jsem zvolila čtvrtou výzkumnou oblast jako samostatnou a nezačlenila ji do procesu socializace.

3.2 Cíl předvýzkumu

Cílem předvýzkumu bylo zorientovat se v problému, najít a pojmenovat výzkumné oblasti, které budou určující pro vlastní výzkum. Mým záměrem bylo z těchto oblastí vydefinovat hlavní cíle vlastního výzkumu. Každá jednotlivá oblast je dále charakterizována kategoriemi, které budou určovat dílčí výzkumné cíle.

3.3 Cíle vlastního výzkumu

Cíle vlastního výzkumu jsem zkonkretizovala pomocí předvýzkumu. Jedná se o tyto cíle vlastního výzkumu v jednotlivých oblastech.

I. Vliv sociálního prostředí jednotlivců.

Hlavní cíl:

- Zjistit, jaký vliv na účast ve fotbale má rodina.

II. Uspokojení psychických potřeb.

Hlavní cíl:

- Analyzovat formy uspokojení psychických potřeb jednotlivců ve fotbale.

Dílčí cíle:

- Zjistit, co konkrétně fotbal chlapcům přináší v oblasti uspokojení psychických potřeb.
- Zjistit, zda dokážou chlapci při fotbalu odpoutat myšlenky od běžných povinností.

III. Proces socializace.

Hlavní cíl:

- Analyzovat vliv vrstevnické skupiny hráčů fotbalu na socializaci jedince.

Dílčí cíle:

- Zjistit, co považují chlapci za životní hodnoty a jaké místo v nich zaujímá fotbal.

- Zjistit existenci pravidel a norem ve fotbale a postoj chlapců k nim.
- Zjistit, jaké vzory chování si chlapci prostřednictvím fotbalu osvojují.
- Zjistit důležitost kooperace ve skupině.

IV. Vliv na rozvoj osobnosti.

Hlavní cíl:

- Analyzovat vliv vrstevnické skupiny ve fotbale na formování osobnosti.

Dílčí cíle:

- Zjistit, zda se chlapci identifikují s fotbalovými vzory a jak konkrétně.
- Zjistit, jaké vlastnosti si chlapci osvojují prostřednictvím fotbalu pro další život ve společnosti.

3.4 Výzkumný soubor

Při určení výzkumného souboru, jsem postupovala metodou *prostého záměrného výběru*. Na základě mnou stanovených kritérií výzkumný soubor tvořilo 10 chlapců z vrstevnické skupiny hráčů fotbalu.

Stanovená kritéria:

- Volila jsem chlapce, kteří byli *ochotni se do výzkumu zapojit*.
- Jednalo se o chlapce, kteří jsou *zaregistrováni* jako členové fotbalového klubu.
- Chlapci jsou řazeni do *kategorie mladších žáků* (ročník narození 1999). Rozhodla jsem se tak proto, že členem tohoto týmu je i můj syn. Tedy mnohé sportovce osobně znám a předpokládala jsem, že nebudou mít problém se výzkumu zúčastnit.
- Požádala jsem o *svolení* k provedení výzkumu jejich *rodiče*, kteří mi vyšli maximálně vstříc, za což jim velmi děkuji.
- Chtěla jsem, aby v mém výzkumu byli zastoupeni jak ti *talentovaní*, kteří jsou nominováni téměř na každý zápas, tak i ti, kteří na sobě musí více pracovat a jejichž *výkony nejsou* pro trenéra vždy zcela *přesvědčivé*.

Výzkumný soubor předvýzkumu i vlastního výzkumu je identický.

3.5 Metodologie

Pro řešení výzkumného problému jsem jako nejvhodnější zvolila metodu *kvalitativního výzkumu*, jež klade důraz na komplexní celostní obraz o studovaných jevech. Výzkumník na začátku výzkumu vybírá téma a určuje základní výzkumné otázky.

Výzkumník vyhledává a analyzuje informace, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek, provádí indukční a deduktivní závěry. Kvalitativní výzkum se provádí pomocí delšího a intenzivního kontaktu s terénem nebo situací jedince či skupin jedinců.

Typy dat v kvalitativním výzkumu zahrnují přepisy terénních poznámek z pozorování a rozhovorů, výzkumné zprávy, analýzy dokumentů, všechno to, co nám přibližuje všední život zkoumaných lidí. Uvedené techniky lze pak volně kombinovat. Z důvodu práce s omezeným počtem jedinců na jednom místě, nelze často výsledky kvalitativních výsledků zobecňovat (Hendl, 2005).

Jako nejvhodnější metodu pro zjištění a diagnostiku vnitřního světa dětí, získání informací o jejich přáních, názorech a postojích jsem zvolila metodu *ohniskového rozhovoru* pro předvýzkum a metodu *polostrukturovaného rozhovoru* pro hlavní výzkum.

3.5.1 Metoda sběru dat předvýzkumu

Rozhodla jsem se, že pro svůj předvýzkum zvolím kvalitativní formu výzkumu, a to metodu *ohniskových skupin* (Miovský, 2006). Ohniskové skupiny jsou především skupinovým rozhovorem – nikoliv ve smyslu výměny otázek výzkumníka a odpovědí respondenta, ale výzkumník se spoléhá na interakci uvnitř skupiny. Výzkumník určuje zaměření diskuse, **ohnisko**, jež je obvykle definováno volněji a shromažďuje informace prostřednictvím skupinové interakce vzniklé v debatě na dané téma. Jedná se tedy o určitou tematickou oblast, která ho zajímá. Ohnisko však musí být ohraničené a srozumitelné pro všechny účastníky diskuse.

Výzkumník zároveň plní i roli moderátora a s účastníky komunikuje obvykle nejvíce. Má za úkol účastníky povzbuzovat ke komunikaci, v zapojení do diskuse, může jim také pomáhat vyjádřit jejich názory, nesmí je však hodnotit a usměrňovat je ve vyjadřování (samozřejmě vše musí probíhat v rámci předem dohodnutých pravidel).

Miovský (2006) doporučuje přizvat k diskusi i pomocného moderátora, který má za úkol pomáhat moderátorovi, doplňovat jej a v případě potřeby mu pomoci. Také je třeba určit základní časový plán, s nímž účastníky hned na začátku diskuse seznámí.

Pro velikost ohniskové skupiny neexistují žádné normy, obecně je však jako nejvhodnější udáván počet 6-10 účastníků. Při tomto počtu dostává každý účastník dostatečně velký prostor pro vyjádření a moderátor může uplatňovat různé styly vedení.

Celý proces musí být důkladně naplánován ještě před zahájením práce s ohniskovými skupinami. Jde o způsob, jakým bude probíhat sběr dat, kdo se bude skupiny účastnit, jakou míru strukturovanosti bude skupina vykazovat apod. (Morgan, 2001).

Na počátku diskuse je vhodné představit se, velmi stručně objasnit účel a cíl této diskuse a stanovit pravidla, v rámci kterých bude ohnisková skupina probíhat. Ihned od počátku vyžadujeme aktivní přístup všech zúčastněných, abychom neodváděli pozornost jinam.

Průběh předvýzkumu podrobně popisují v kapitole 4. 1

3.5.2 Metoda sběru dat vlastního výzkumu

Pro vlastní výzkum se mi jako nejvhodnější jevila metoda *polostrukturovaného rozhovoru* (Miovský, 2006). Rozhovor patří k metodám, ve kterých je shromažďování dat založeno na přímém dotazování tazatele s dotazovaným (respondentem). Tato technika je vhodná pro zkoumání jevů z oblasti subjektivního života zkoumaných jedinců. Navázání osobního kontaktu usnadňuje hlouběji proniknout do motivů a postojů respondentů.

Chráska (2007) udává, že důležitým faktorem, který ovlivňuje průběh rozhovoru je denní doba, která by měla být co nejvíce časově neutrální. Měla by respektovat zvyklosti cílových skupin, proto je velmi důležité, aby tazatel měl základní informace o životním stylu a zvyklostech cílové skupiny. Danou skutečnost jsem se snažila při volbě místa a času provádění rozhovoru respektovat.

Nevýhody nestrukturovaného i plně strukturovaného rozhovoru eliminuje *polostrukturovaný rozhovor*. Při něm vytváří výzkumník závazné schéma, v němž specifikuje okruhy otázek, na které se bude respondentů ptát.

Okruhy otázek si výzkumník předem připraví, jejich pořadí v daných okruzích může libovolně zaměňovat tak, aby maximalizoval výtěžnost rozhovoru. Některé okruhy mo-

hou mít plně strukturovanou formu, v jiných může znění a pořadí otázek libovolně měnit. Otázky samotné a téma rozpracovává do hloubky, do jaké je to vzhledem k výzkumným cílům užitečné. Používá především otevřené otázky, které vedou účastníky ke strukturovanějším odpovědím (Miovský, 2006).

Vedení *polostrukturovaného rozhovoru* vyžaduje trpělivost výzkumníka a jeho skutečný zájem o respondenta. Mělo by jít o přirozenou a nenucenou komunikaci v místech, která jsou pro vedení takového rozhovoru vhodná a mohou následně i pro tento rozhovor motivovat. Výzkumník by neměl volit příliš extravagantní nebo do daného prostředí nehodící se oblečení, účes apod. Do oblasti přípravy patří také zmapování slovníku cílové skupiny, z tohoto důvodu se mohou některé mé otázky jevit jako nespisovné.

Velký důraz by měl být kladen na přirozený, autentický projev tazatele. Velkou chybou je, pokud by respondent nabyl pocitu, že se rozhovor změnil ve výslech. Z tohoto důvodu musí tazatel neustále jevit zájem o to, co respondent říká, což platí především u dětí.

V závěru rozhovoru klade výzkumník důraz na důstojné ukončení, aby respondent ne nabyl dojmu, že byl zneužit pouze jako zdroj informací. Že se k němu nechoval tazatel s respektem jen do doby, než získal potřebná data. Je nutné také ověřit, že svými otázkami nezpůsobil respondentovi stav, který by pro něj byl v nějakém smyslu ohrožující, popřípadě mu evokoval nepříjemné vzpomínky, či ho jakkoliv jinak traumatizoval (Miovský, 2006).

V každém případě by si měl uvědomit, že neukončuje výzkumnou situaci, ale především lidské setkání.

Průběh vlastního výzkumu podrobně popisují v kapitole 5. 1

4 PŘEDVÝZKUM

Potřebovala jsem se v problematice vrstevnických skupin lépe zorientovat a ujasnit si konkrétní výzkumné oblasti, od kterých se bude vlastní výzkum odvíjet. Proto jsem se rozhodla, provést předvýzkum. Chtěla jsem zjistit důvody, proč chlapci tráví volný čas hraním fotbalu. Nepřímo jsem se také chtěla dozvědět, zda je tato činnost a pobyt v kolektivu vrstevníků nějakým způsobem ovlivňuje.

4.1 Průběh předvýzkumu

Domluvila jsem se s rodiči chlapců, aby jejich synové mohli přijít o hodinu dříve na trénink a umožnili mi tak předvýzkum provést. Zároveň jsem je požádala o souhlas s tím, že získaná data použiji k výzkumným účelům. Také jsem jim objasnila, na co se budu chlapců ptát a ujistila je, že jejich odpovědi nebudu s nikým konfrontovat. Souhlasili s pořízením audiozáznamu tohoto rozhovoru s podmínkou, že po té, co si získané informace převedu do písemné podoby, zvukový záznam zničím.

Dále jsem požádala trenéra mladší přípravky fotbalistů, aby byl mým pomocným moderátorem a zároveň pořizovatelem audiozáznamu.

Na začátku výzkumu jsem chlapce posadila do kruhu a objasnila jim, z jakého důvodu se jich budu na fotbal ptát a poprosila je o maximální upřímnost. Také jsme si předem dohodli pravidla (že každý může říct svůj názor a nikdo se mu za něj nebude smát, že si nebudou vzájemně skákat do řeči, ale také že když budou chtít cokoli říct, mají prostor a nemusí se hlásit). Mou snahou bylo, aby celý rozhovor probíhal v kamarádském duchu a chlapci si nepřipadali jako ve škole nebo u výslechu. Předem jsme se dohodli, že diskuse bude trvat asi 30 minut a budou mít dostatek času se pak připravit na následující trénink.

Jako první jsem se chlapců zeptala, zda by mi mohli vysvětlit, proč hrají fotbal. Tuto otázku jsem také vnímala jako ohnisko celé diskuse. Občas jsem je musela pobídnout, aby mi odpověď blíže specifikovali nebo ji zkusili více opsat. Zdálo se mi, že chlapci jsou pro fotbal opravdu „zapálení“, a proto se diskuse odvíjela docela plynule. Jen občas jsem musela některého z chlapců vyzvat, aby se k probíranému tématu vyjádřil (pokud jsem měla dojem, že se do diskuse mnoho nezapojuje). Jiní byly naopak velmi aktivní a pohotoví.

Na konci diskuse jsem všem hochům poděkovala a popřála jim mnoho úspěchů jak ve fotbale, tak i ve škole.

4.2 Výstupy z předvýzkumu

Autoři zabývající se vrstevnickými skupinami, jako například B. Kraus, S. Klapilová a další, popisují procesy, které se ve vrstevnických skupinách odehrávají. Tyto procesy jsou pak považovány za charakteristické znaky každé vrstevnické skupiny.

Proto jsem se výše uvedenou odbornou literaturou inspirovala a s její pomocí jsem na základě ohniskového rozhovoru stanovila výzkumné oblasti. Z nich jsem určila hlavní výzkumné cíle. Dále jsem z těchto výzkumných oblastí vydefinovala jednotlivé kategorie, které budou určující pro další směr výzkumu. Z jednotlivých kategorií jsem poté stanovila dílčí výzkumné cíle. Z důvodu jasnějších a konkrétnějších odpovědí, potřebných ke zjištění výzkumných cílů, jsem vytvořila pomocné otázky.

Na základě analýzy ohniskového rozhovoru jsem stanovila výzkumné oblasti.

První výzkumnou oblast (I.), tedy oblast vlivu sociálního prostředí jednotlivců, nejlépe charakterizují následující části ohniskového rozhovoru.

„Já hraju fotbal, protože brácha hrál fotbal, chtěl jsem být jako on. Taťka je rozhodčí, tak to z toho nějak tak vyplynulo, že budu hrát taky a já jsem se nebránil“.

„Já jsem chtěl kopat už od dvou let. Děda byl fotbalista, tak mě k tomu přivedl“.

Tabulka č. 1. Oblast I. Vliv sociálního prostředí jednotlivců.

Hlavní výzkumný cíl	Zjistit, jaký vliv na účast ve fotbale má rodina.
Kategorie	Vliv rodiny na způsob trávení volného času
Pomocné otázky	Proč sis vybral zrovna fotbal jako způsob trávení volného času? Zkoušel jsi i jiný sport?

Druhou výzkumnou oblast (II.), uspokojení psychických potřeb, nejlépe charakterizují následující části ohniskového rozhovoru.

„Já mám prostě jen radost z toho, že hraju.“

„No ten dobrý pocit, že se nemusím učit, doma uklízet. Nemám povinnosti a jdu si hrát, trénovat.“

„My ještě po tréninku zůstáváme na hřišti a ještě sami hrajeme, když je venku pěkně, že kluci?“

„No, trénujeme střelbu, a co nás baví.“

Tabulka č. 2. Oblast II. Uspokojení psychických potřeb.

Hlavní výzkumný cíl	Analyzovat formy uspokojení psychických potřeb jednotlivců ve fotbale.	
Kategorie	Zábava a uvolnění ve fotbale	Relaxace ve fotbale
Pomocné otázky	Proč hraješ fotbal? Co ti fotbal dává, co ti přináší?	Na co myslíš, když hraješ fotbal?
Dílčí výzkumné cíle	Zjistit, co konkrétně fotbal chlapcům přináší v oblasti uspokojení psychických potřeb.	Zjistit, zda dokážou chlapci při fotbalu odpoutat myšlenky od běžných povinností.

Třetí výzkumnou oblast (III), proces socializace, nejvýstižněji charakterizují následující části ohniskového rozhovoru.

„No, hlavně bych chtěl dělat něco, co mě bude bavit, třeba hrát fotbal za nějaký dobrý tým. Takže by nejlepší bylo, kdybych byl fotbalista.“

„Máme pravidla, ty jsme si sami vymysleli.“

„Já si myslím, že to není sportovní chování.“

„Jo, jsme tým a spolupracujeme na vítězství všichni. Jeden sám by tam přece nic nedokázal.“

Tabulka č. 3. Oblast III. Proces socializace.

Hlavní výzkumný cíl	Analyzovat vliv vrstevnické skupiny hráčů fotbalu na socializaci jedince.			
Kategorie	Vštěpování životních cílů a zásad	Osvojování norem	Osvojování vzorů chování a pravidel jednání	Společné zážitky, kooperace ve skupině
Pomocné otázky	Čeho bys chtěl v životě dosáhnout? Jakou roli v tom, čeho všeho chceš dosáhnout, hraje fotbal? Jak konkrétně ti v tom fotbal pomáhá? Myslíš si, že pro fotbalistu je důležité vzdělání?	Máte ve fotbale stanovená nějaká pravidla, která musíte dodržovat? Souhlasíš s nimi a respektuješ je? Jaké sankce hrozí při nedodržování pravidel?	Chovají se tví spoluhráči někdy při hře agresivně, faulují? Co si o tom myslíš? Co si myslíš o simulování tvých spoluhráčů v zápase?	Myslíš, že jste tým, jak se to projevuje? Proč ti nestačí hrát fotbal jen doma na počítači, tam můžeš taky dávat góly?
Dílčí výzkumné cíle	Zjistit, co považují chlapci za životní hodnoty a jaké místo v nich zaujímá fotbal.	Zjistit existenci pravidel a norem ve fotbale a postoj chlapců k nim.	Zjistit, jaké vzory chování si chlapci prostřednictvím fotbalu osvojují.	Zjistit důležitost kooperace ve skupině.

Čtvrtou výzkumnou oblast (IV), vliv na rozvoj osobnosti, nejlépe charakterizují níže uvedené části ohniskového rozhovoru.

„Mně by stačilo, kdybych hrál jako H (spoluhráč). Na toho se nemusím dívat ani v televizi.“

„No já, když se dívám, tak vnímám, co ti hráči dělají, jak to dělají a můžu se od nich i něco naučit. Získávám tak i zkušenosti.“

„Měl by být hlavně chytrý, u hry musí přemýšlet.“

„Taky odvážný, aby se nebál jít do souboje.“

Tabulka č. 4. Oblast IV. Vliv na rozvoj osobnosti.

Hlavní výzkumný cíl	Analyzovat vliv vrstevnické skupiny ve fotbale na formování osobnosti.	
Kategorie	Identifikace se vzory	Utváření sebepojetí, sebeidentity
Pomocné otázky	Máš nějaké vzory ve fotbale? Díváš se na ně v televizi? Proč se na ně díváš, co tě na tom baví?	Jaké přednosti (vlastnosti) by podle tebe měl mít dobrý fotbalista? Jaké bys chtěl mít ty osobně?
Dílčí výzkumné cíle	Zjistit, zda se chlapci identifikují s fotbalovými vzory a jak konkrétně.	Zjistit, jaké vlastnosti si chlapci osvojují prostřednictvím fotbalu pro další život ve společnosti.

5 VLASTNÍ VÝZKUM

V předvýzkumu jsem si z výzkumných oblastí vydefinovala kategorie, které určují směr vlastního výzkumu. Stanovila jsem hlavní a dílčí výzkumné cíle. Poté jsem si připravila pomocné otázky, jejichž hlavním úkolem bylo specifikovat rámec odpovědí respondentů, držet téma dané otázkou, popřípadě konkretizovat a upřesňovat jejich odpovědi. Zároveň umožňovat respondentům se k dané problematice co nejlépe vyjádřit.

Snažila jsem se formulovat otázky tak, aby byly srozumitelné, máloslovné, nezavádějící a podobné mluvě 11 letých chlapců.

5.1 Průběh vlastního výzkumu

Vlastní výzkum jsem realizovala v průběhu měsíců listopadu 2010 až února 2011 vždy asi hodinu před zahájením tréninku resp. po tréninku či zápase. S rodiči jsem se domluvila, že v tento den přijedou se svým synem dříve a umožní mi s ním tento rozhovor provést. V případě, že jezdí jejich syn sám, aby mu dovolili přijet na trénink dříve nebo zůstat po tréninku, či zápase o něco déle. Souhlasili rovněž s tím, že výpovědi jejich dětí použiji pouze k výzkumným účelům. Nesouhlasili s pořízením audiozáznamu, proto jsem musela jednotlivé odpovědi zapisovat do záznamového archu, který je součástí přílohy.

Svůj výzkum jsem prováděla u jednoho fotbalového klubu a z tohoto důvodu si myslím, že není možné tyto výsledky obecně použít pro ostatní fotbalové kluby či jiné sporty.

Samotný rozhovor, který jsem prováděla s každým chlapcem individuálně, trval v průměru 45 minut. Někdy jsem zpozorovala, že chlapci mou otázku zcela nepochopili, a proto jsem ji položila znovu, přičemž jsem například přehodila slovosled ve větě tak, aby bylo zřejmé, na co kladu největší důraz. Soustředila jsem se na to, abych otázku neopisovala svými slovy a náhodou tak nepodsouvala chlapcům návod na odpověď. Mnohdy chlapci odpověděli rychle, bezmyšlenkovitě a stručně. V případě potřeby konkretizace odpovědi nebo z důvodu rozvinutí tématu jsem chlapcům pokládala doplňovací otázky.

Rozhovorů jsem provedla celkem deset, přičemž v bakalářské práci bylo analyzováno rozhovorů osm. Důvodem byla velmi nízká výpovědní hodnota u dvou rozhovorů, která byla způsobena především nízkou úrovní komunikačních schopností respondentů.

5.2 Analýza rozhovorů

Kategorizace sesbíraných dat: otevřené kódování

Otevřené kódování je část analýzy, která se zabývá označováním a kategorizací pojmů pomocí pečlivého studia údajů. Během otevřeného kódování jsou získané údaje rozebrány na jednotlivé, samostatné části a pečlivě prostudovány. Porovnáním těchto částí jsou zjištěny vzájemné podobnosti a rozdíly, také jsou kladeny otázky týkající se jevů, které tyto údaje reprezentují. Proces seskupování pojmů, které se zdají příslušet ke stejnému jevu, nazýváme *kategorizace*. Charakteristiky nebo společné znaky jednotlivých kategorií pak označujeme jako *vlastnosti*. Tyto vlastnosti můžeme dále umístit na nějaké škále. Tím vlastnosti rozkládáme na jednotlivé *dimenze* (*dimenzionalizujeme*). Jednotlivé vlastnosti a dimenze můžeme dále systematicky rozvíjet, jelikož jsou základem pro vytváření vztahů mezi jednotlivými kategoriemi. Výsledkem výzkumu je pak teoretické slovní vyjádření zkoumané reality (Strauss, Corbinová, 1999).

Ke každé jednotlivé kategorii uvádím příklady z individuálních rozhovorů, které danou kategorii nejlépe charakterizují (závorka označuje jednotlivé respondenty).

I. Vliv sociálního prostředí jednotlivců.

Kategorie - **Vliv rodiny na způsob trávení volného času**

Vlastnosti – dimenzionální rozsah

Vliv rodiny – motivující

Generační přenos – značný

Jsou to zpočátku především rodiče, na kterých záleží, zda dítě na trénink přivezou a umožní mu nejen naučit se sportovním dovednostem, ale i zapadnout do kolektivu svých vrstevníků. Pokud společně s trenérem své dítě motivují přiměřeně, mohou v něm probudit zájem a lásku ke sportu a pomoci mu tak rozvinout svou vlastní osobnost. Velmi často volí rodiče pro své děti aktivity, ve kterých oni sami nacházeli uspokojení, a proto k nim mají kladný vztah. Mnohdy se fotbalu věnují mužští členové rodiny po generace, tudíž si dítě ani neuvědomuje, že je do této sportovní aktivity nějakým způso-

bem „vmanipulováno“ a záleží pouze na osobnosti sportovního koordinátora, trenéra, jak pracuje nejen s dětmi, ale i s jejich rodiči. Pokud by byly tyto tlaky nepřiměřené, mohl by být zdravý vývoj dítěte vážně ohrožen.

„Všichni u nás doma hráli fotbal a od malička mě brávali s sebou na hřiště, tak jsem si řekl, že to taky zkusím, šlo mi to, tak jsem u toho i zůstal.“ (S)

„Pořád jsme s klukama kopali před barákem, tak mě to začalo bavit, že jsem chtěl začít hrát. Navíc taťka byl dobrý hráč, teď je rozhodčí a asi si vždycky přál, abych hrál, možná mě k tomu i vedl.“ (F)

II. Uspokojení psychických potřeb.

Kategorie - **Zábava a uvolnění ve fotbale**

Vlastnosti – dimenzionální rozsah

Existence přátel - uspokojována

Emocionalita – výrazná

Každá volnočasová aktivita by měla přinášet radost a uspokojení. Sportovní aktivity přitahují především jedince, kteří mají rádi soutěživost, dovedou se zapálit pro hru a mají radost z pohybu samotného. Hra má být součástí rozumové a pohybové uvědomělé sebevýchovy a její význam ještě více umocňují projevy životní radosti, životní energie.

„No, prostě jsem do toho zažraný, nedovedu si představit, co bych dělal jiného, aby mě to tak bavilo. Dává mě to všechno, radost ze hry, pocit štěstí, když vyhrájeme, klid a pohodu, když je po tréninku nebo zápase a já jenom tak ležím a mám dobrý pocit.“ (S)

„No, je to to, že jsem šťastný, že můžu jít na trénink, že se na něho těším, že tam jsem. Radost je taky dávat hlavičky, zkoušet věci tak dlouho, až se podaří. Práce s nohama, nahrávky, to všechno je radost.“ (E)

„Že prostě hraju, tak to mě baví, že jsem zdravý a daří se mi. Že mám mnohem víc kámošů, než jsem míval, než jsem začal hrát ve Zlíně, že jsem s nima na hřišti a všechno prožíváme společně.“ (P)

Kategorie - **Relaxace ve fotbale**

Vlastnosti – dimenzionální rozsah

Odreagování se – maximální

Sportovní aktivity realizované ve volném čase přináší možnosti regenerace fyzických i psychických sil, uvolnění psychického a tělesného napětí, ale především odpoutání myšlenek od povinností.

„Já na všechno ostatní při fotbale zapomenu, soustředím se jenom na fotbal. Na povinnosti si vzpomenu, až jedu dom z tréninku nebo po zápase.“ (F)

„Ne to nikdy, musím se soustředit jen na tu hru. Úplně od takových věcí odpoutám myšlenky.“ (J)

„Ne, to nikdy. Všechno hodím za hlavu a na tréninku je jenom trénink, úplně se uvolním a odreaguju se. Jenom někdy, ale opravdu jenom někdy, když je ve škole těžká písemka a trenér nám nedává dostatečně zabrat, tak si na to vzpomenu.“ (T)

III. Proces socializace.

Kategorie - **Vštěpování životních cílů a zásad**

Vlastnosti – dimenzionální rozsah

Cílevědomost – vysoká

Vzdělání – ceněné

Životní aspirace – značná

Fotbal momentálně chlapce naplňuje a nacházejí v něm motivaci do dalšího života. Také možnosti uplatnění se v budoucnosti. V současné době je pro ně jednou z největších hodnot, které si váží (za rodinou) a vidí v něm smysl svého počínání. Učí se zodpovědnosti za své konání, poznávají to, že pokud chtějí něčeho v životě dosáhnout, musí se o

to sami přičinit. Také si cení vzdělání, jako devízu do budoucnosti, i když přiznávají, že je to ve škole moc nebaví. Plně si uvědomují, že bez znalostí jazyků a konstruktivního myšlení by ani ve fotbale v dnešní moderní době neuspěli.

„Mám možnost být dobrý v tom fotbale a ten úspěch mě motivuje k dalším věcem. Fotbal mě učí spolupracovat s týmem, musím být zodpovědný ke svému tělu, učí mě držet životosprávu, hygienu (po tréninku se musíme sprchovat), zlepšuju fyzickou (výdrž), rychlost, bojovnost a hlavně ten dobrý pocit. Naučí mě, že když chci něco dělat pořádně, tak mě to musí hlavně bavit.“ (M)

„Určitě jo, kdyby se člověku nepodařilo hrát ten fotbal, tak aby mohl dělat něco jiného a když nemá vzdělání, tak s tím nic neudělá. Taky musí být chytrý, aby pochopil taktiku hry a rozuměl tomu, co mu radí trenér. Aby byl schopný vymyslet nějakou akci, předvídal, co udělá soupeř a tak. A aby taky mohl dělat něco jiného, když by se v tom fotbale nedařilo.“ (P)

„Učí mě být tvrdší, jít do soubojů, učí mě být rychlejší, učí mě být zodpovědný, a když něco začnu, tak to musím dokončit, a tak. A když třeba budu jako velký trénovat malé kluky, tak toho, co jsem se naučil, můžu využít.“ (J)

Kategorie - Osvojování norem

Vlastnosti – dimenzionální rozsah

Existence pravidel – ovlivňující

Respektování pravidel – vyžadováno

Sankce – respektované

Plnění norem je základním předpokladem úspěšného členství ve skupině. Mají silný motivační účinek, co se týče požadavků na chování jednotlivých členů skupiny. Neplnění daných norem se setkává s nesouhlasem skupiny a sankcemi, které bývají často předem dané. Pokud je toto nerespektování opakované, dotyčný jedinec je skupinou odmítán a je v ní izolován. Zde by měl mít nezastupitelnou roli trenér, který by měl pomoci stanovit přiměřené sankce za porušování těchto norem a znát základní pravidla toho,

„jak trestat“. Neměl by v žádném případě při trestání zesměšňovat trestaného před ostatními, netrestat za provinění jiných, být důsledný, netrestat za neúspěšné pokusy a podobně.

„Ano, myslím si, že je dobré mít něco, co všichni respektují, pak se tolik nehádáme o hloupostech, když jsou některé věci dané.“ (S)

„Jo, ze začátku jsme na to nebyli zvyklí, tak jsme platili ty pokuty, ale pak jsme si na ty pravidla zvykli, tak dneska je to už pro nás samozřejmost.“ (P)

„No, že nejedeš na turnaj, to je asi nejhorší trest, nehraješ.“ (T)

„No, když je někdo hodně sprostý, třeba na rozhodčího nebo kazí jinak hru, tak jsme na něho naštvaní.“ (P)

Kategorie - Osvojování vzorů chování a pravidel jednání

Vlastnosti – dimenzionální rozsah

Sebeovládání - preferující

Simulování – odsuzující

Trenéři, či koordinátoři volnočasových aktivit dětí, by je neměli učit jen sportovním dovednostem, jako je obratnost, koordinace, práce s míčem, ale měli by na ně působit i výchovně. Věnovat se vlastnostem, které se u nich projevují, postojům, chování k ostatním spoluhráčům či soupeřům a podobně. To vše především svým vlastním příkladem, nenásilně a neorganizovaně.

„Že to není sportovní chování. Může své spoluhráče zranit, přerušují zbytečně hru a kazí ju ostatním. Navíc, každý správný sportovec by se měl umět i ovládat a snažit se vybojovat si míč čestně.“ (J)

„Simulování není rozhodně sportovní, v tu chvíli, kdy se někdo zbytečně válí po zemi, oslabuje zbytek celého týmu. Někomu je to možná jedno, ale mně to dost vadí. Má radši rychle vstát a hrát dál.“ (T)

„Není to prospěšné, když jsem naštvaný, měl bych to v sobě udržet nebo vytrhnu z koncentrace celý tým, což ho spíš oslabí. Navíc, když tě pak vyloučí, tak to ten

tým oslabí ještě víc. Máš pak blbý pocit vůči ostatním, žes jim pokazil hru, oslabil je. Ale není faul, jako faul. Protihráči by z nás měli troch cítit i respekt.“ (E)

Kategorie - **Společné zážitky, kooperace ve skupině**

Vlastnosti – dimenzionální rozsah

Spolupráce – ceněná

Komunikace – zlepšující se

Pospolitost – velká

Autority jako jsou rodiče, učitelé a dospělí vůbec vyžadují od dětí poslušnost, plnění úkolů a kázeň. V neposlední řadě i respekt k sobě samým jako k vyšším autoritám. Vrstevnické skupiny nabízejí kooperaci a množství společných zážitků, přičemž se může každý jedinec realizovat a uplatnit své schopnosti. Vrstevníci si navzájem přiznávají určitou fyzickou a duševní vyspělost a často oceňují jiné vlastnosti a přednosti než dospělí. Skupina může do jisté míry prožívat nezávislost na dospělých, určitou svobodu v rozhodování, stanovení pravidel ve skupině apod. Daleko více se zde uplatňují vztahy rovnoprávnosti, než je tomu např. v rodině.

„No, prostě vládne tam takové teplo, mám dobrý pocit, když vejdu do šatny. Kdybych šel za někým, koho nemám rád, měl bych stažený žaludek.“ (E)

„Určitě jsme tým a po dnešku si myslím, že jsme dost dobrý tým. Spolupracujeme, komunikujeme i při hře, podporujeme se vzájemně při hře. I v šatně se povzbuzujeme, když se zrovna někomu nedaří, už si tak nenadáváme, dřív jsme se pořád jenom hádali.“ (S)

„Ano, určitě jsme tým, nahráváme si, nesólujeme. Prostě hrajeme spolu, jsme kamarádi, navzájem si pomáháme. Bavíme se spolu, když se ve škole potkáme na chodbě, tak se pozdravíme jinak, než kdybychom se znali jenom od vidění.“ (M)

„S klukama si navzájem pomáháme, když se mi něco nepovede, vím, že mě někdo jistí. Já mu důvěřuju, že tam je a že mě zajistí.“ (M)

„Radši hraju s klukama, spolu to prožíváme, máme společné emoce z té hry. Třeba ten gól, co jsme dneska dostali, všichni jsme byli našťvaní. Všichni jsme se ale podpořili, že jedeme dál a to je ten nenahraditelný pocit, který na kompu nezažiješ.“ (E)

IV. Vliv na rozvoj osobnosti.

Kategorie - **Identifikace se vzory**

Vlastnosti – dimenzionální rozsah

Inspirace – velká

Díky této vrstevnické skupině a interakcím zde probíhajícím se formuje i osobnost každého jednotlivého člena v ní. Každý jednatel se identifikuje se svými fotbalovými vzory, ale skupina určuje, zda tuto identifikaci, či náklonnost veřejně přizná.

„Dívám se na jejich styl hry, na to, jakou mají fyzičku, kolik toho v zápase vydrží, jak jsou členové týmu, když chytí penaltu, jak se spolu s ním radují všichni, není to jen jeho úspěch, ale úspěch celého týmu.“ (J)

„Můžu se od nich spoustu věcí naučit, je to adrenalin, napětí, když fandíš, držíš pěsti někomu, koho máš rád a s kým se sžíváš. Učím se tak i taktiku hry.“ (F)

„Jo, dívám. Jsou to prostě vzory a líbí se mi, jak hrají. Že to tak daleko dotáhli a jsou nejlepší v tom, co dělají.“ (P)

Kategorie - **Utváření sebepojetí, sebeidentity**

Vlastnosti – dimenzionální rozsah

Solidarita - naznačená

Sportovní chování – preferující

Díky fotbalu si chlapci uvědomují dobré osobnostní vlastnosti, ke kterým směřují, ale i ty špatné, které autorita (trenér, rozhodčí, popř. rodič) nebo kolektiv odsoudí. Díky mé-

dím a charitativním akcím, kterých se účastní jejich vzory, si uvědomují i důležitost pomáhat potřebným a znevýhodněným spoluobčanům. Vesměs odsuzují arogantnost a vulgárnost.

„Být vzdělaný, chytrý, tvrdý (dobrý obránce), rychlý, měl by umět pomoci, když je někdo v nouzi, skromný, nechvástat se a umět ocenit práci druhých. Měl by umět poslouchat a podřídit se trenérovým radám.“ (J)

„Tak dobrou techniku, měl by respektovat rozhodnutí trenéra, rozhodčího, nehádat se s nima, chovat se slušně, prostě být pohodový člověk.“ (S)

„Rychlý, bojovný, nesóluju, umím nahrát, pilný, rozumný ve svých rozhodnutích, toho si na sobě vážím. Nechtěl bych nikdy dělat špatné věci.“ (M)

6 SHRNU TÍ VÝZKUMU

Analýzu dat jsem ponechala v úrovni otevřeného kódování, kterým jsem získala odpovědi na mnou stanovené výzkumné cíle. Záměrem výzkumného šetření zacíleného na problematiku socializace prostřednictvím vrstevnické skupiny hráčů fotbalu bylo analyzovat a popsat, jakým konkrétním způsobem probíhá proces socializace. Dalším šetřením bylo zjištění, jak tato vrstevnická skupina ovlivňuje rozvoj osobnosti jejich jednotlivých členů. Zjišťovala jsem, kteří činitelé mají možnost tyto procesy ovlivnit ať v pozitivním či negativním smyslu. Dále jsem se zabývala analýzou vlivu sociálního prostředí chlapců v této vrstevnické skupině a také toho, jak konkrétně jsou v této skupině uspokojovány psychické potřeby jednotlivých členů.

Výsledky těchto analýz mohou přinést poznatky, které by mohly zkvalitnit práci koordinátorů volnočasových aktivit, trenérů, zlepšit atmosféru v dětských sportovních kolektivech či klubech.

6.1 Výsledky předvýzkumu

Pomocí předvýzkumu jsem se zorientovala v problematice vrstevnických skupin a socializace, která v těchto skupinách probíhá. Vyznačila jsem výzkumné oblasti (např. Oblast I. Vliv sociálního prostředí jednotlivců.) a pojmenovala kategorie (např. Kategorie 1. Vliv rodiny na způsob trávení volného času), které byly určující pro vlastní výzkum. Z těchto kategorií jsem pak vydefinovala hlavní a dílčí výzkumné cíle.

Kompletní výstupy z předvýzkumu jsou uvedeny v kapitole 4.1.

6.2 Výsledky vlastního výzkumu

Jedním z hlavních cílů práce bylo analyzovat **vliv sociálního prostředí jednotlivců** (výzkumná oblast I.), konkrétně pak rodiny na způsob trávení volného času. Zjišťovala jsem převážně to, proč chlapci s fotbalem začali a proč si tuto činnost vybrali jako svou volnočasovou aktivitu. Jak je v tomto směru ovlivnilo rodinné prostředí.

Zjistila jsem, že převážná většina chlapců začala hrát fotbal proto, že je k tomu přivedl nějaký člen rodiny (otec, dědeček apod.). Od malička si společně kopali s míčem a v této aktivitě postupně našli zálibu. Na popud otce či matky se pak přihlásili (spíše byli přihlášení) do fotbalového klubu. V některých případech hráli fotbal jejich rodinní

členové po generace, takže i chlapci vnímají fotbal jako přirozenou součást života. Jejich rodiny je dodnes v této činnosti podporují, vozí je na trénink a povzbuzují při zápasích či víkendových turnajích.

Dále jsem analyzovala **konkrétní formy**, pomocí kterých vrstevnická skupina ve fotbale **uspokojuje psychické potřeby jednotlivců** (výzkumná oblast II.). Co konkrétně fotbal chlapcům přináší.

Zjistila jsem, že chlapcům přináší fotbal radost ze hry (cítí se šťastní, baví je), jsou pro ni zapálení, prožívají společně úspěchy i zklamání, učí se novým dovednostem, z čehož mají pocit naplnění. Také vnímají to, že svůj volný čas využívají smysluplně. Bez fotbalu by se cítili prázdní a znudění. Výrazným způsobem také uspokojují převážně sociální potřeby, jako jsou sounáležitost, komunikace a existence přátel. Konkrétně vnímají, že díky fotbalu mají více přátel, vzájemně spolupracují a společně něco prožívají.

Každá volnočasová aktivita by měla přinášet možnost odpoutání se od všedních starostí a povinností. Chlapců jsem se ptala na co myslí, když hrají fotbal. Zda si vzpomenu při tréninku na povinnosti, které mají ve škole nebo doma. Všichni shodně odpověděli, že na fotbale se soustředí pouze na fotbal a od běžných povinností se maximálně odreagují. Chtějí se zdokonalovat ve fotbale i přesto, že jsou některé tréninky fyzicky velmi náročné. I tak se po nich cítí uvolnění.

Stěžejním hlavním cílem práce bylo analyzovat **vliv skupiny vrstevníků, spoluhráčů fotbalu, na socializaci jedince** (výzkumná oblast III.). Tento cíl jsem sledovala pomocí dílčích cílů, které zároveň charakterizují složitý proces socializace. Sport sám o sobě není socializačním činitelem, ale vytváří prostředí, ve kterém se vrstevnické skupiny utvářejí. Svým charakterem sportovní činnost proces socializace ještě více umocňuje. Chlapci spolu musí vzájemně vycházet, komunikovat a spolupracovat. To vše je podpořeno společným cílem celé skupiny – vyhrát. Významný vliv na fungování skupiny, to jaké vlastnosti, vzory chování a normy si chlapci osvojují, má trenér, který svým přístupem může celý proces socializace výrazně ovlivnit.

Zjišťovala jsem, co považují chlapci za životní hodnoty a jaké místo v nich zaujímá fotbal. Díky fotbalu se učí zodpovědnosti za své chování, uvědomují si, že pokud chtějí něčeho v životě dosáhnout, musí se o to sami zapříčinit, sami si to „vydřít“. Pokud s něčím začnou, měli by to dělat pořádně a svou činnost také dokončit. Vzdělání vnímají

jako hodnotu, bez které by nebyli dobrými fotbalisty, ale také jako alternativu, kterou potřebují k tomu, kdyby se nesplnil jejich životní sen stát se dobrým (slavným) fotbalistou. Také fotbal samotný je pro všechny chlapce důležitou součástí jejich života, pokud by nemohli hrát, převládali by u nich pocity marnosti, prázdnoty a nudy. Z důvodu dobrých kamarádských vztahů nejsou ochotni ho vyměnit za jiný sport. Proto i smysluplné vyplnění volného času a kamarádské vztahy vnímají jako hodnotu.

Dále jsem se zabývala otázkou, zda v této vrstevnické skupině existují pravidla a normy a jaký postoj k nim chlapci zaujímají.

Chlapci sami vnímají existenci pravidel jako nutnou součást fungování ve skupině, jelikož jim to umožňuje předcházet určitým konfliktům při řešení některých sporných situací. Tím také přispívají k vytvoření pohodové atmosféry v týmu. Také u nich jimi vytvořená pravidla (odsouhlasená trenérem) vyvolávají určitý pocit výjimečnosti a příslušnosti ke skupině. Porušování stanovených pravidel netrestá pouze trenér, jako autorita, ale i sami kluci svým postojem dají najevo, že se s takovým chováním neztotožňují. Některá pravidla, která z počátku velmi často porušovali (např. sprchování se) dnes vnímají jako samozřejmost. Každý nově příchozí člen, aby byl kolektivem přijat, musí tato pravidla bez výhrad dodržovat. Dozvěděla jsem se, že zpočátku (když vstoupili do žákovské kategorie) chlapci platili za porušování daných pravidel peněžité pokuty a tímto způsobem si šetřili na společné rádio. S tímto systémem sankcí bych rozhodně nesouhlasila, protože tito chlapci nejsou výdělečně činní a myslím si, že ještě dost dobře neznají hodnotu „peněz“. Vchází do všeobecného povědomí, že děti by se neměly v žádném případě penězi motivovat, myslím si, že ani trestat jejich odebráním. V některých případech tak byli potrestáni spíše jejich rodiče.

Chlapci si prostřednictvím fotbalu osvojují nejen pravidla fotbalu, jako hry samotné, ale i pravidla fair play. Vnímají, že pokud něčeho pozitivního dosáhnou nečestně, nesportovně, neradují se z tohoto úspěchu a za svého člena se do jisté míry i stydí. Vnímají, že takové nesportovní chování celý tým „shazuje“, poškozují v očích svých protihráčů a narušuje koncentrovanost týmu na hřišti. Společně odsuzují tvrdé až agresivní chování vůči ostatním, na druhou stranu se v nich probouzí určitá touha po respektu a uznání svými protihráči. Vyžadují od svých spoluhráčů určitou míru sebeovládání se a respektu k ostatním aktérům na hřišti (rozhodčí, trenér, protihráči). Tyto vzory chování přebírají a aplikují i do běžného života.

Dále jsem se chlapců ptala, jestli si myslí, že jsou tým a jak se to projevuje. Zjistila jsem, že nesporným cílem skupiny je vyhrát, těší mě, že zatím si chlapci necení výhry „za každou cenu“ (což je nepopíratelně práce trenéra, který je svým přístupem v tomto směru ovlivňuje). Všichni společně se snaží o vybudování si postavení respektovaného a herně kvalitního týmu. Chlapci se v prostředí skupiny cítí dobře, mají zde kamarády, se kterými je váže mnohem víc, než jen společné působení na hřišti. Vládne mezi nimi dobrá atmosféra a společné zážitky vnímají jako nenahraditelné. Všichni vnímají i neustále se zlepšující komunikaci v týmu, vzájemnou podporu a vzrůstající důvěru jednotlivých členů k sobě navzájem. Každý jednatel si zde buduje svoji pozici a snaží se o uznání své osobnosti ostatními členy (cítí se jako platný člen týmu). To má podle mého názoru nesporný vliv na formování osobnosti každého člena týmu, ať už v pozitivním, či negativním smyslu.

Posledním hlavním cílem práce bylo analyzovat vliv vrstevnické skupiny ve fotbale na **formování osobnosti** (výzkumná oblast IV.). Dílčím cílem bylo zjistit, zda se hráči identifikují s fotbalovými vzory a jak konkrétně.

Zjistila jsem, že chlapci se samozřejmě identifikují se slavnými světovými fotbalisty a přebírají od nich nejen fotbalové dovednosti, ale zároveň i vzory chování (sžívá se s ním, chce být jako on). Na druhou stranu je to vrstevnická skupina ve fotbale, která eliminuje ztotožnění se s „celebritou“ ve všech směrech (např. nějakého „šampóna“ mezi sebou neseme). Někteří členové si jako vzor svého chování a hráčských dovedností vybírají i hráče ze svého týmu.

Pro další život ve společnosti si chlapci prostřednictvím fotbalu osvojují vlastnosti, jako jsou především, respektovat rozhodnutí trenéra, rozhodčího, nenadávat sprostě, poučit se z vlastních chyb, umět ocenit práci druhých, být zodpovědným vůči sobě samému i ostatním a také umět přijmout trest a přiznat si vlastní chybu. Postupně si utvářejí názor na faulování a agresivitu, což vnímají jako projev nežádoucího chování nejen na hřišti. Nutnou podmínkou pro tyto vzory chování je opět postoj trenéra, který sankcemi za tyto projevy chování dává najevo svůj nesouhlas s nimi.

6.3 Doporučení pro praxi

Myslíme si, že proces socializace v prostředí sportovních klubů je v dnešní době často velmi opomíjen. Mnohde se stále ještě klade větší důraz na výsledky a sportovní úspěchy za jakoukoliv cenu než na vytvoření týmu, ve kterém se osobnost jedince zformuje „tím správným směrem“.

Základní podmínkou správným směrem vedené socializace je vedení erudovaným trenérem, který respektuje společensky uznávané hodnoty a mravní normy. Umí se vcítit do mentálního věku svých svěřenců a s nimi na této úrovni i pracuje. Takové vedení musí být promyšlené, prověřené a pedagogické.

Doporučení pro trenéry:

- Ke členům týmu by neměli v žádném případě přistupovat autoritářsky a jejich působení by si chlapci neměli plně uvědomovat. Myslíme si, že z těchto důvodů by měli mít všichni ti, kdo pracují s dětmi a mládeží alespoň minimální pedagogické vzdělání. Měli by mít povědomí o tom, že osobnost dítěte je ve fázi formování a vlivy, které na něj působí, ho ovlivní po celý zbytek života.
- Jsme přesvědčeni, že sport je fenomén, kterému děti v dnešní době rády podlehnou, pokud je jim tato možnost včas nabídnuta. Nabízí možnosti, jak si osvojit určité životní zásady, normy a pravidla chování. Je známo, že „nástěnka je mocná zbraň“. Zde bychom doporučili věnovat pozornost tomu, co mají děti denně na očích. Trenér by měl pečlivě zvažovat, jaká pravidla chování na ní budou viset a nepřímo do výběru pravidel a norem zasahovat.
- Trenér může významným způsobem ovlivnit i to, s kým se budou děti identifikovat. Tréninků se mohou např. účastnit muži, kteří hrají ligoovou soutěž. Osobní setkání s nimi pak vzbuzuje v dětech pocit sounáležitosti, respektu a uznání. Také některé druhy práce s míčem jsou nazývány podle slavných fotbalistů, kteří je dělali (např. klička „Zidanovka“). Trenér poté může tyto vzory svým svěřencům nepřímo podsouvat.
- Z výzkumu vyplynulo, že v naprosté většině případů mají na volbě této volnočasové aktivity vliv rodiče. Z tohoto důvodu bych doporučila volnočasovým koordinátorům a trenérům více s rodiči komunikovat, usměrňovat jejich ambice a

požadavky, které na sportovní výkon svého dítěte kladou. Nikdy by neměly děti sportovat pouze proto, že to chtějí jejich rodiče. Měly by ve sportu najít potěšení, radost ze hry a z pohybu, který je s ní spojený.

Doporučení pro rodiče:

- Rodiče by si měli uvědomit, že sport je účinnou ochranou před konzumním způsobem života a trávením volného času. Chrání dítě před negativními společenskými jevy, jako jsou závislost na počítačových hrách, kouření, alkoholismus i drogová závislost. Pro všechny rodiče by mělo být obrovským pozitivem, že jejich děti tráví volný čas pod dohledem erudovaného trenéra (aniž by si oni sami uvědomovaly, že jsou někým kontrolovány). V období puberty, kdy rodiče obvykle ztrácí vliv výchovně působit na své děti, to pro ně bude zcela jistě neocenitelné.
- Vrstevnická skupina ve fotbale se formuje a rozvíjí na základě vzájemná interakce dětí, rodičů, fotbalového vedení a prostředí, ve kterém je činnost vykonávána. Rodičům doporučujeme, aby přímo nezasahovali do kompetencí trenérského vedení, poněvadž skupina si vytváří své vlastní stanovená pravidla.

ZÁVĚR

Teoretická část práce charakterizuje prostředí, která se podílejí na žádoucím formování osobnosti jedinců. Zabývá se především přirozenými prostředími výchovy, jako jsou prostředí vrstevnických skupin, rodinné, lokální a regionální prostředí. Popisuje možné vlivy, kterými působí na formování osobnosti jedinců. Také upřesňuje pojem volný čas a charakterizuje jeho jednotlivé funkce. Zaměřuje se především na proces socializace, který je uskutečňován ve volném čase i prostřednictvím sportu.

Praktickou část práce tvoří kvalitativní průzkumné šetření v prostředí vrstevnické skupiny hráčů fotbalu, které analyzuje vlivy vrstevnické skupiny na proces socializace. Dále popisuje vliv vrstevnické skupiny na rozvoj osobnosti chlapců. Také se zabývá formami uspokojování psychických potřeb jednotlivých členů vrstevnické skupiny prostřednictvím účasti na fotbalových trénincích a zjišťuje vliv sociálního prostředí chlapců na volbu této volnočasové aktivity.

Výzkumný soubor tvořilo 10 chlapců z vrstevnické skupiny, hráčů fotbalu, kteří splňovali mnou stanovená kritéria.

Zjistila jsem, že chlapci vnímají fotbal jako nenahraditelnou součást svého života a tudíž je jeho vliv na proces socializace chlapců nesporný. Společně tráví několik hodin týdně a situace, do kterých se dostávají, jsou někdy příliš vypjaté. Situace kladou vysoké nároky na jejich sebeovládání, kolegiálnost a projevování respektu k ostatním aktérům na hřišti. Fotbal chlapce učí, že jsou zodpovědní za své chování, což je velmi brzy „vrhá“ do světa dospělých. Stanovili si svá pravidla chování, jak v soukromí (šatna), tak i na hřišti, aby každý hráč svým chováním tým reprezentoval a spoluvytvářel jeho dobrou pověst.

Chlapci se snaží splnit si především své individuální cíle (být úspěšným fotbalistou), ale k tomu potřebují i kolektiv. Musí se tudíž společně podílet i na dosažení kolektivních cílů. V tomto případě nejde jen o výhru, ale i o dobrou týmovou pověst. Díky společným zážitkům (soustředění, víkendové turnaje) se navzájem nevnímají jen jako spoluhráči, ale především kamarádi, kteří jsou ochotní si pomáhat i v tíživých životních situacích. Všichni členové skupiny si postupně vytváří návyky správné životosprávy a hygienické návyky. Formují svůj osobní žebříček hodnot, což je ovlivní po celý zbytek jejich života, i když se jednou nestanou slavnými fotbalisty.

Dále jsem zjistila, že chlapcům přináší fotbal radost ze hry (cítí se šťastní, baví je). Také vnímají to, že svůj volný čas využívají smysluplně. Výrazným způsobem také uspokojí převážně sociální potřeby, jako jsou sounáležitost, komunikace a existence přátel.

Touto prací bych chtěla apelovat na všechny rodiče, aby si všímali, jak jejich děti tráví svůj volný čas. Jelikož pracuji jako fyzioterapeut, vím, že všechny děti mají rády pohyb. K pohybu jsou geneticky předurčeny a jejich tzv. lenost je podle mého názoru jen leností rodičů nabídnout svým dětem pestrou škálu možností, jak smysluplně využít volný čas. Do ordinace se nám běžně dostávají děti s vadným držením těla (nemají žádný svalový korzet) a velkými bolestmi hlavy, které jsou s tím spojeny. Rodiče se otevřeně přiznávají, že jejich dítě denně sedí u počítače pět až šest hodin a požadují po nás, abychom jejich dítě „napravili“. Jelikož děti nejsou schopné svůj volný čas trávit smysluplně, sedí doma izolované od okolního světa a pěstují si závislost na počítačových hrách. Tím ztrácí veškerý kontakt s realitou, nepěstují dostatek kamarádských vztahů a jejich tělesný i duševní vývoj může být do budoucna vážně ohrožen.

Výsledky výzkumu se jeví jako veskrze pozitivní. Fungování vrstevnické skupiny, ve kterém jsem výzkum prováděla, je významným způsobem ovlivněno osobou trenéra, kvalifikovaného pedagoga tělesné výchovy s dlouholetou pedagogickou i trenérskou praxí. Pro další výzkum bych doporučila provést srovnání s další vrstevnickou skupinou, vedenou trenérem bez pedagogického vzdělání, který je pouze držitelem fotbalové trenérské licence. Nebo provést stejný výzkum v jiném sportovním odvětví.

Proces socializace probíhající ve vrstevnických skupinách je velmi složitý, tudíž vyvstává otázka i dalšího výzkumu týkajícího se oblastí, např. co dětem na fotbale vadí, co je „štve“ a co by rády změnily. Myslíme si, že i jejich odpovědi v tomto směru by byly přínosné pro zlepšení fungování sportovních kolektivů obecně.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Opravený dotisk. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-303-X
- [2] GRECMANOVÁ, H. et.al. *Obecná pedagogika II*. 2. vydání. Olomouc: HANEX, 2002. ISBN 80-85783-20-7
- [3] HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-888-0
- [4] HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2
- [5] HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5
- [6] CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4
- [7] KAVANOVÁ, A., CHUDÝ, Š. *Výchova a volný čas*. Zlín: UTB, 2005. ISBN 80-7318-266-1
- [8] KLAPILOVÁ, S. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Olomouc: UP, 2000. ISBN 80-7067-669-8
- [9] KOHOUTEK, R. *Poznávání a utváření osobnosti*. Brno: CERM, 2001. ISBN 80-7204-200-9
- [10] KOHOUTEK, R. *Základy sociální psychologie*. Brno: CERM, 1998. ISBN 80-7204-064-2
- [11] KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et al. *Člověk – Prostředí – Výchova*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2
- [12] KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3
- [13] KUNÁK, S. *Vybrané možnosti primárním prevence negativních vplyvov na deti a mládež*. Bratislava: IRIS, 2007. ISBN 978-80-89256-10-5
- [14] JANIŠ, K. ml., *Úvod do problematiky volného času*. Opava: Slezská univerzita, 2009. ISBN 978-80-7248-530-7
- [15] MACÁK, I., HOŠEK, V. *Psychológia telesnej výchovy a športu*. Bratislava: SPN, 1987.

- [16] MATĚJČEK, Z. *Psychologické eseje*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0892-8
- [17] MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4
- [18] MORGAN, D. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 2001. ISBN 80-85834-77-4
- [19] NOVOTNÁ, E. *Sociologie sociálních skupin*. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-2957-2
- [20] NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 2009. 2. vydání. ISBN 978-80-200-1679-9
- [21] MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. 2. vydání, Praha: Slon, 2002. ISBN 80-86429-05-9
- [22] PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B. et al. *Pedagogika volného času*. 3. vydání, Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6
- [23] PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, J., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. vydání, Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8
- [24] PŘADKA, M., KNOTOVÁ, D., FALTÝSKOVÁ, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Brno: MU, 2004. ISBN 80-210-3469-6
- [25] SEKOT, A., LEŠKA, D. *Sociální dimenze sportu*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3581-1
- [26] SEKOT, A. *Sport a společnost*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-047-6
- [27] SLEPIČKA, P. et al. *Psychologie sportu*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1290-9
- [28] SPOUSTA, V. et al. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno: MU, 1994. ISBN 80-210-1007-X
- [29] STRAUS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X
- [30] ŠVEC, V., HRBÁČKOVÁ, K. *Průvodce metodologií pedagogického výzkumu*. Zlín: UTB, 2007. ISBN 978-80-7318-547-3

-
- [31] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000, ISBN 80-7178-308-0
- [32] VOJTÍK, J. *Trenér fotbalu „B“ UEFA licence*. Praha: Olympia, 2005, ISBN 80-7033-921-7
- [33] VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. et al. *Sociální psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8

INTERNETOVÉ ZDROJE:

[cit. 14. 02. 2011]. URL: *<http://www.fotbal-trenink.cz/index.php?option=com_poll&id=11:nejvti-soupe-fotbalu->*

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

atd. a tak dále.

apod. a podobně.

např. například.

resp. respektive

CNS Centrální nervová soustava

SEZNAM OBRÁZKŮ

[1] Schéma č. 1: Skupinové a individuální potřeby.

[2] Schéma č. 2: Plán všedního dne.

SEZNAM TABULEK

[1] Tabulka č. 1. Oblast I. Vliv sociálního prostředí jednotlivců.

[2] Tabulka č. 2. Oblast II. Uspokojení psychických potřeb.

[3] Tabulka č. 3. Oblast III. Proces socializace.

[4] Tabulka č. 4. Oblast IV. Vliv na rozvoj osobnosti.

SEZNAM PŘÍLOH

P I: ZÁZNAMOVÝ ARCH

PŘÍLOHA P I: ZÁZNAMOVÝ ARCH

ZÁZNAMOVÝ ARCH: VLIV SKUPINY VRSTEVNÍKŮ, HRÁČŮ FOTBALU, NA
SOCIALIZACI JEDINCE

Datum:

Čas:

1. Proč sis vybral zrovna fotbal jako způsob trávení volného času? Zkoušel jsi i jiný sport?
2. Proč hraješ fotbal? Co ti fotbal dává, co ti přináší? Na co myslíš, když hraješ fotbal?
3. Čeho bys chtěl v životě dosáhnout? Myslíš si, že pro fotbalistu je důležité vzdělání?
4. Máte ve fotbale stanovená nějaká pravidla, která musíte dodržovat? Souhlasíš s nimi a respektuješ je? Jaké sankce hrozí při jejich nedodržování?
5. Chovají se tví spoluhráči někdy při hře agresivně, faulují? Co si o tom myslíš? Co si myslíš o simulování tvých spoluhráčů v zápase?
6. Myslíš, že jste tým, jak se to projevuje? Proč ti nestačí hrát fotbal jen doma na počítači, tam můžeš taky dávat góly?
7. Máš nějaké vzory ve fotbale? Díváš se na ně v televizi? Proč se na ně díváš, co tě na tom baví?
8. Jaké přednosti (vlastnosti) by podle tebe měl mít dobrý fotbalista? Jaké bys chtěl mít ty osobně?